

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang“.

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.



KANTOREN:

HOOFDBESTUUR } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST } TELEFOON 4519.



KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST“:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

DE AMSTERDAMSCH E MAATSCHAPPIJ VAN LEVENSVZERZEKERING

AMSTERDAM, Heerengracht 414 - SOERABAJA, Societeitstraat.

Kapitaal-Verzekering **Rente-Verzekering.**

Venduhuis „DIE HAGHE“ Dagelijks gelegenheid tot inbreng van goederen ter publieke veiling. Men betaalt **4 pCt** van de opbrengst der verkochte goederen. De Directie: H. KRUIK.

SCHEVENINGSCH E VEER 21 - TELEFOON 6153 - DEN HAAG

INHOUD: Oproeping. — Tweede Indologische Leergang van het Koloniaal Instituut. — Kinderhuwelijken in de Inl. wereld. — Stemmen uit de Eur. Pers in Ned.-Indië. — Uit de Oost-Indische Mail. — Suriname. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Leestafels.

OPROEPING.

Personen, genegen in het winter-seizoen 1917—1918 **LEZINGEN** of **VOORDRACHTEN** te houden over **INDISCHE ONDERWERPEN**, worden uitgenoodigd hiervan mededeeling te doen aan den Secretaris der Vereeniging „OOST EN WEST“, Heulstraat 17, Den Haag, met bekendstelling van de te behandelen onderwerpen.

Namens het Hoofdbestuur,
De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Tweede Indologische Leergang van het Koloniaal Instituut.
17 September—15 December.

Op Maandag 17 September 1917 wordt de tweede leergang van de afdeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut geopend. Men kan zich daarvoor laten inschrijven ten kantore der genoemde afdeling, Keizersgracht 690 te Amsterdam, tegen betaling van f 25.

De leergang, ingericht ten dienste van hen, die eenige kennis wenschen op te doen omtrent Ned.-Indië in verband met een toekomstigen werkkring daar te lande of in verband met den wensch om te worden ingeleid in enkele vakken van wetenschap, welke op Ned.-Indië betrekking hebben, kan bezocht worden door personen van verschillende leeftijd en met uiteenlopende vooropleiding.

Het onderwijs bevat de navolgende leervakken:

1. Inleiding tot de Volkenkunde van den Indischen Archipel door J. C. van Eerde, dir. van de Afd. Volkenkunde van het Kol. Instituut, en Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan, Anthropoloog bij die Afdeling.
2. Inleiding tot de Aardrijkskunde van Ned.-Indië door C. Lekkerkerker, archivaris van het Bali-Instituut.
3. Eenige kennis van het Maleisch door M. Joustra, archivaris van het Batak-Instituut.
4. Eenige kennis van Koloniaal-Maatschappelijke toestanden door Mr. J. C. Kielstra.
5. Inleiding tot de Staats-instellingen van Ned.-Indië door Mr. J. Slingenberg.

Bovendien voordrachten over:

- a. Tropische gezondheidsleer door Prof. Dr. J. J. van Loghem en Dr. W. A. Kuenen.
- b. Koloniale voortbrengselen door Mej. Dr. Ir. J. E. van Amstel.

c. Zoo noodig voordrachten over andere Koloniale onderwerpen.

Voor den eersten Indologischen Leergang, die van April—Juni 1917 werd gehouden, waren 64 ingeschrevenen (w.o. 9 dames), van wie 32 voor den geheelen leergang en 32 voor een of meer vakken.

Kinderhuwelijken in de Inlandsche wereld. *)

Men verzoekt ons plaatsing voor den volgenden „open brief“ aan Mevrouw Gravin van Limburg Stirum van Sminia:

Mevrouw,

Met de herinnering aan het bezoek, dat U met Zijne Excellentie aan de Semarangsche Kartini-school bracht, en aan de welwillende en vriendelijke woorden, waarmede U Uwe waardeering te kennen geeft voor alles, wat onze inrichting beoogt en reeds bereikt heeft, durf ik het wagen, mij tot U te wenden met een bede om hulp voor het Javaansche meisje!

Reeds meermalen werden bij ons op school uit de verschillende klassen meisjes, kinderen van 12 à 14 jaren, uitgehuwelijkt door de ouders, zoodat dan tevens haar leertijd werd afgebroken. Telkens trachtte ik in zoo'n geval de ouders van hun voornemen af te brengen, maar steeds stuitte ik op een zeer beleefde, doch besliste weigering, om het huwelijk uit- of af te stellen.

Weer heb ik zoo'n meisje in de klas, dat me eenigen tijd geleden onder veel tranen en snikken vertelde, dat ze van school moest om te trouwen met een haar onbekenden man! Een kind van 14

*) Gedeeltelijk ontleend aan de Java-bode en gedeeltelijk aan de Preanger-bode.

Men vrage prospectus voor het doen uitvoeren volgens teekeningen en bestek van inwendige verbouwingen, sanitaire en electr. installaties, enz.

N.V. voor Binnenhuis-architectuur en Meubelkunst

CORN. VAN DER SLUIJS

Directeur.

Oude Molstraat 12 f Den Haag Telefoon 4782

Geheele wooninrichtingen, Meubels naar eigen ontwerpen, Stoffen, Behangsels, Tapijten, Lampen, enz.

AU BON MARCHÉ

A. DE VRIES & ZONEN - Opgericht 1879.

DEN HAAG - AMSTERDAM - ROTTERDAM - UTRECHT - BAARN

Indische Uitrustingen voor Dames en Heeren.

VRAAGT ONZE GEÏLLUSTREERDE PRIJSCOURANT.

jaar, dat zoo graag leert en nog zoo graag..... speelt!

O, wie zooals ik, haar na dit besluit van haar ouders dagelijks gadesloeg, zou met me meegevoeld hebben de smart om den strijd, die daar gestreden werd in dat kinderzieltje; de verontwaardiging over 't lichtvaardige en onmenselijke in het gedrag der ouders, den toorn tegen het inlandsche stelsel van kinderhuwelijken!

Kind als ze was, speelde ze in de uitspanningen meestal vrolijk met de vriendinnetjes mee, haar verdriet vergetend. Maar dan soms, plotseling, staakte ze 't spel of het vrolijke gebabbel, kwam naast me zitten en zonder een woord of klacht kwam ze met 't handje, dat de mijne vastgreep en met de starende oogen me smeeken om hulp; hulp die ik haar niet geven kon!

En in de klas, onder een rustige les, schoten haar telkens de oogen vol tranen en als ze me aankeek, gaf de treurige, angstige uitdrukking in de oogen me zoo'n ontroering, dat de vraag me niet meer losliet: „Is er nergens een weg, om te helpen?“

Ik ben er voor dit meisje in geslaagd, om nog gedurende de laatste week, dat ze bij ons zou blijven, haar ouders over te halen, het huwelijk nog eenigen tijd uit te stellen en hun kind voorloopig nog op school te laten. Ze ziet dus nu 't gevaar van zich afgewend en alle vrolijkheid is weer teruggekeerd in 't kinderhartje, ofschoon er toch iets voorgoed gebroken zal blijven. En arm kind! Over eenigen tijd, eenige korte maanden misschien, komt toch de bruidegom zijn bruid opeischen en dan zullen mijn woorden weer als steeds niet krachtig genoeg zijn, de ijdelheid en het eigenbelang, of het vasthouden aan de traditie bij de ouders te beïnvloeden!

't Eerste meisje, dat om deze reden onze school verliet, is nu al moeder van een kindje. Zelf is ze nauwelijks 16 jaren en hoeveel ze ook van haar meisje houdt, dat ze onlangs vol trots liet zien, toch voelde ik diep medelijden met het arme kindmoedertje! Hoe kan ze haar huishoudentje goed bestieren, hoe een goede vrouw voor haar man zijn, hoe haar kinderen opvoeden, zooals het behoort? Ze kan er slechts mee spelen als met een pop, maar draagt geen schuld, wanneer 't zou gaan kwijnen door ondoelmatige verzorging, voeding, enz.

En zoo lijden duizenden meisjes!

Haar jeugd wordt haar ontnomen, haar gouden kindertijd geofferd aan den dwazen, schandelijken wensch van de ouders, hun dochters zoo jong mogelijk getrouwd te zien!

Hoe kan 't morele peil van een volk hoog staan, wanneer dergelijke tradities nog in eere worden gehouden?

En welke bede ik nu richt tot U, Mevrouw, tot U, die bewezen heeft, het volk in Indië te willen liefhebben en ophèffen?

Uw invloed zal groot genoeg blijken, om kinderhuwelijken zooal niet te verbieden, dan toch als zijnde immoreel en onmenselijk, te ontraden.

Als bij de Inlandsche hoofden deze „adat“ zal veranderen, zullen ook de mindere priajis en het volk de nieuwe gewoonte volgen en hun dochters niet uithuwen, voordat ze volwassen, voordat ze vrouw zijn.

Moge dan daarbij ook meer en meer de eigen keuze van het meisje gehoord en gevolgd worden!

Eén woord van Zijne Excellentie en U, Mevrouw, gericht tot Regenten en Inlandsche edelen, zal zeker al een grooten invloed ten goede ten gevolge hebben en duizenden arme kinderen bewaren voor het wreed afbreken van haar jeugd, de verwoesting van haar levensgeluk en van haar gezondheid!

O, dat mijn beroep op Uw mededogen bij U den drang mag hebben gewekt, te willen helpen, dien smet op de Inlandsche samenleving uit te wischen, dien zegen te willen brengen over het volk, dat nog geleid, geraden en gesteund moet worden in zijn ontwikkeling en zoo gaarne voorlichting zal ontvangen van onzen zoo zeer geëerbiedigden Landvoogd en Zijne Eechtgenoot!

Het vermeerdeerde levensgeluk van vrouw en meisjes tot in volgende geslachten zal de dank zijn, die deze schoone taak voor U zal meebrengen!

Met de meeste hoogachting heb ik de eer te zijn,

Uwe zeer dienstwillige

F. A. SCHIPPERS,
hoofd der Kartinischool.

Naar aanleiding van bovenstaanden brief maakt de heer A. Mühlendorf te Bandoeng de volgende opmerkingen:

Met veel belangstelling kennis genomen hebbend van den open brief door de verdienstelijke directrice der Kartinischool te Semarang, mejuffrouw Schippers, gericht tot mevrouw de Gravin Van Limburg Stirum, acht ik, naast warme instemming met de hoofdstrekking van het betoog van deze strijdster voor de verheffing der inlandsche vrouw, eenige opmerkingen geoorloofd en gewenscht.

Mejuffrouw Schippers toch komt n.m. aan het slot van haar zoo warm gesteld en sympathiek betoog tot een niet geheel juiste eind-conclusie en streeft daardoor het goede doel voorbij.

Dat kinderhuwelijken — hoezeer er de laatste jaren op dit gebied ontegenzeggelijk vrij algemeen eenige verbetering in den toestand te constateeren viel — nog zeer veel voorkomen, schrijver dezes zal de laatste zijn, om het bestaan van dezen misstand te ontkennen.

Iets geheel anders is het evenwel of in dit opzicht de Inlandsche hoofden het slechte voorbeeld geven; dit meen ik ten sterkste te moeten betwijfelen, althans voorzoover het 't hoofdbestanddeel der bevolking van dit eiland, het Javaansche volk betreft.

Integendeel valt, als gevolg van eensdeels meerdere ontwikkeling, anderdeels den invloed der Inlandsche beweging en ten slotte het voortdurend hooger worden der eischen, welke voor het bekleeden van verschillende ambten gesteld worden en dientengevolge het op ouderen leeftijd dan vroeger op eigen beenen staan der Inlandsche jongelieden, op te merken, dat de leeftijden, waarop de meeste huwelijken tot stand komen, zich het laatste decennium in sterk stijgende richting bewegen.

Veel jongelui, die een goede opvoeding genoten, stellen er prijs op, een vrouw van eenige ontwikkeling te huwen en verschillende ouders zien ook in, dat zulks voor haar zonen het beste is.

Meerdere voormannen der Inlandsche beweging lieten zich ook afkeurend uit over kinderhuwelijken, en Inlanders, die er prijs op stellen voor vooruitstrevend aangezien te worden, zullen dan ook niet gaarne een huwelijk tot stand doen komen, waarbij de bruid de kinderschoenen nog niet ontwasen is.

Het feit, dat de mannen in de betere standen op lateren leeftijd, dan voorheen het geval was, in het huwelijksbootje stappen, maakt ten slotte, dat zij in veel gevallen zich niet zoo zonder meer bij de keuze der ouders neerleggen, doch zelf ook een woordje medespreken.

En wat de ouders van het meisje betreft, ook al hadden zij reeds lang te voren, toen hun dochter nog heel klein was, een huwelijk voor haar bedisseld, vaak wordt met de huwelijksvoltrekking gewacht, totdat het jongemensch een eenigszins behoorlijke positie bekleedt.

Voor al in regenten-families behooren kinderhuwelijken steeds meer tot de zeldzaamheden en hoe star-conservatief die stand ook in veel opzichten moge zijn, onder den drang der omstandigheden ziet men zich genoopt in dit opzicht het goede voorbeeld te geven.

Dat hetgeen ik hier beweer, zoo maar niet zonder eenigen grond is, moge o.a. blijken uit het feit, dat een paar der bekendste figuren uit de Javaansche vrouwenwereld zich in het zoo buitengewoon belangrijke deel der Welvaartsverslagen, handelende over „de verheffing van de Inlandsche vrouw“ (deel VII, No. IX b 3) zoo mogelijk nog positiever uitlaten, waar Raden Ajoë Sosro Hadikoesoemo, een jongere zuster van wijlen R. A. Kartini, o.a. zegt: „een verblijvend verschijnsel doet zich al voor onder den priajistand, waar de kinderhuwelijken zoo goed als niet meer voorkomen.....“ en Oemi Kalsoem, dochter van den bekenden heer Boedi Hardjo onder het opschrift: „Afschaffing van 't kinderhuwelijk“, schrijft:

„In de ontwikkelde standen der Javaansche maatschappij, waar 't meisje reeds naar school wordt gezonden en den jongen geleerd wordt, niet tevreden te zijn met een weinig geleerdheid, genoeg om brood te verdienen, maar steeds zijn vleugels wijder uit te slaan, hier treft men het kinderhuwelijk niet meer aan. De Jong-Javaan, de ontwikkelde jonge man, begrijpt van zelf, welke ongezonde, gevaarlijke toestanden hij schept door een te vroeg huwelijk, en uit zich zelf richt hij huwelijksbonden op, welke hun leden verbieden te trouwen vóór hun vijf en twintigste jaar (Huwelijksbond „Dwidjo-Tomo“, opgericht door de kweekelingen der kweekschool voor Inl. onderwijzers te Djokjakarta).

Is dit feit geen bewijs, hoe verstrekkende gevolgen opvoeding en onderwijs kunnen hebben?“

Tot zoover schrijfster.

Van een veertiental huwelijken in mij bekende

Mej. J. DUSAULT en Mevr. C. M. SANDBERG-VAN REEDE,

SPRAAKLEERAREN TE

AMSTERDAM, 582 Keizersgracht, Tel. N 2916

behandelen alle spraakstoornissen in den ruimsten zin des woords en geven, zoo noodig, aan patiënten gelegenheid tot inwoning gedurende de duur.

Voor predikanten, juristen, militairen en voor hen die voor hun beroep veel moeten spreken worden met September Cursussen geopend, met twee lessen per week.



C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAT 11
SPECIALITEIT IN:
AMERIKAANSCH KANTOOR-
ARTIKELN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
STEMPELINRICHTING

Middelbare School v. Handel en Administratie,
LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. Bijzondere Middelbare Handelsschool met als onderbouw eene H. B. S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken gelijkgesteld met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus. Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-j. c. eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse. De school wordt ook door Meisjes bezocht. Prospectus en inlichtingen bij den Directeur F. TIJMSMA.

GESCHER & KEMPER

..... Vlamingstraat 22

TAPIJTEN-KARPETTEN

Onovertroffen Collectie.

Mevrouw!

Indien U niet tevreden is over Uw leverancier, bel dan even op

No. 2508 Haag.

Het bestaan onzer firma sedert 1862 waarborgt U een solide bediening.

Aanbevelend,
L. A. Biesmans, fa P. Kok.
Spekslagerij. Groenmarkt 38.

Au Corset Gracieux.

G. W. COPPERS.

DEN HAAG,
Spuistraat 36, Telef. 3334.
Piet Heinstr. 107, Telef. 1723.

ROTTERDAM,
Hoogstraat 334, Telef. 6474.

ARNHEM,
Ketelstraat 24, Telef. 1495.

DORDRECHT,
Voorstraat 289, Telef. 1146.

LEIDEN,
Maarsmanssteeg 23, Telef. 577.



Grootste en meest uitgebreide Corsetten-Magazijnen, zowel in de goedkoopere als duurste soorten.



GEEN BETER DAN
GAZELLE-RIJWIELEN

VROLIJK & Co., Zoutmanstraat 10a, Valeriusstraat 60, DEN HAAG.

families van hogere Inlandsche ambtenaren, de laatste vijf jaar in de gewesten Semarang, Banjoemas, Kedoe, Solo en Djokja tot stand gekomen, hadden in niet minder dan 10 gevallen de bruidjes den leeftijd van 20 jaar overschreden, in 3 gevallen waren zij 18 jaar of ouder en slechts een harer was 16 jaar.

In de vorstelijke families der Mangkoenegaran en Pakoealaman komen kinderhuwelijken, evenmin als bij de meeste regenten, nog voor. De eenige dochter van den vorigen Mangkoe Negoro is, hoewel de twintig jaar reeds gepasseerd, nog niet gehuwd en moge de leeftijdsgrens in de Kratons van Soesoehoenan en Sultan over het algemeen wel wat lager gesteld zijn, ook daar behooren eigenlijke kinderhuwelijken steeds meer tot de zeldzaamheden.

Met den gestadigen vooruitgang in de ontwikkeling der Javaansche meisjes van goeden stand, komt het gelukkig ook steeds meer voor, dat de vrije keuze der dochters door de ouders geëerbiedigd wordt en zoo weet ik met besliste zekerheid, dat in vier der veertien door mij bedoelde gevallen slechts de wil van de betrokken meisjes en niet die harer ouders beslissend was.

Met dit al wil ik geenszins beweren, dat de algemeene toestand in dit opzicht reeds volkomen gezond is; in den kleinen priajstand en vooral in de dessa zijn kinderhuwelijken nog aan de orde van den dag en elke poging, om hierin een wijziging ten goede te brengen, verdient hartelijk toejuiching.

Uit den open brief van mejuffrouw Schippers zou men echter ten onrechte den indruk kunnen krijgen, dat de inlandsche wereld in dit opzicht volstrekt nog niet medewerkt.

Met de voortschrijdende ontwikkeling komen er steeds meerderen in die maatschappij, die even fel tegen kinderhuwelijken zijn, als mejuffrouw Schippers zelf, en over het algemeen mag wel geconstateerd worden, dat althans in dit ééne opzicht de hogere ambtenaren steeds meer het goede voorbeeld geven.

Doordat hogere ambtenaren zich echter te lang afzijdig van de inlandsche beweging hielden en daardoor steeds meer van hun invloed verloren zagen gaan, wekt dit goede voorbeeld nog niet zoo spoedig tot algemeene navolging.

Afdoende verbetering in dit euvel kan men slechts hopen van de resultaten van steeds algemeener onderwijs, en daardoor verbreding van het inzicht der massa.

Dit is het aambeeld, waar steeds op gehamerd dient te worden, zoolang we, moge de kwaliteit ook bevredigend zijn, wat de kwantiteit daarvan betreft, nog zoo enorm ten achter zijn bij de Amerikaansche, Fransche en Engelsche koloniën.

Het is ook in dit opzicht nog altijd zoo juist, wat de uitnemende Javakenner Schmalhausen in zijn „Over Java en de Javanen” schreef: „Wanneer het volk thans nog onwetend is, wie draagt dan daarvan de verantwoordelijkheid? Zeker wij, die de koloniale administratie zóó voeren, dat er geen geld beschikbaar blijft voor de eerste behoeften van hen, die van hun armoede de belastingen opbrengen. Wij moesten over de zoogenaamde domheid van den Javanen zwijgen, omdat er een aanklacht in schuilt tegen ons koloniaal beleid, waarop wij tegenover vreemden zoo trotsch zijn.”

Wel is er, sinds Schmalhausen dit schreef (1905), zeer veel ten goede veranderd, doch nog steeds zijn er op elke 1000 zielen van Java's bevolking slechts hoogstens 15 volwassen mannen en 2 à 3 volwassen vrouwen, die lezen en schrijven kunnen.

Onder zulke omstandigheden valt het moeilijk, gezonde begrippen van hygiëne, economie enz. tot de massa te doen doordringen.

Voorloopig zal men echter meer bereiken door een krachtig beroep te doen op de leiders der inlandsche beweging, die meer invloed op de massa hebben, dan de hogere inlandsche ambtenaren, die overigens reeds het goede voorbeeld geven.

Mocht het Nationaal-comité, waarin afgevaardigden uit alle groote inlandsche vereenigingen (Prinsenhonden, Regenten-vereenigingen, Inl. ambtenaren-vereeniging Mangoehardjo, Inl. Onderwijzersgenootschap, Sarikat Islam en Boedi-Oetomo) zitting hebben, zijn speciale belangstelling aan dit onderwerp wijden, dan ware intusschen reeds een belangrijke schrede in de goede richting gezet en zou de open brief van mejuffrouw Schippers, waaraan een woord van instemming van den landvoogd uiteraard nog meer beteekenis zou geven, zegenrijke gevolgen kunnen hebben!

Moge het zoo zijn!

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Voor het Binnenland.

In een der vorige overzichten maakten we kennis met een artikel van den redacteur van „De Indië r”, waarin hij als zijn meening uitsprak, dat alleen van vertegenwoordigende lichamen, die de taak der bestuursambtenaren komen verlichten, ze gedeeltelijk overnemen en met kracht en klem zich toeleggen op de behartiging van plaatselijke belangen, heil verwacht kan worden.

In een tweede artikel zet de heer Later zijn beschouwingen voort en geeft aan, hoe die vertegenwoordigende lichamen zouden moeten zijn samengesteld enz.

Voor het door hem omschreven doel acht hij afdeelingraden het meest geschikt. Afdeelingen, met gelijksoortige belangen en die voldoende bibit opleveren voor de bezetting der raden, zouden bijeengevoegd moeten worden.

De samenstelling dier raden is een moeilijk punt. De regent van Japara heeft dienaangaande weinig optimistische voorspellingen gedaan en zelf een regeling ontworpen, waarbij de regentschapsraad zou worden beadviseerd door een volksraad, die dan meer de stem van het volk zou doen hooren. De resident van Semarang heeft daartegen gewaarschuwd, op grond van het feit, dat die volksraden allicht de taak zouden overnemen, welke aan de dessa's toekomt.

De bevolking zal in al haar schakeeringen door eigen gekozen mannen vertegenwoordigd moeten zijn, en dan zullen de personen, die geschikt zijn de hunnen te vertegenwoordigen vanzelf opduiken.

De groote meerderheid van zulk een afdeelingsof regentschapsraad zal moeten bestaan uit Inlanders. Op een totaal van dertig leden zal men 20 Inlanders moeten hebben, 6 Chineezen of Arabieren en 4 Europeanen b.v., wat veranderen kan naarmate van de sterkte der bevolkingsgroepen.

De kwestie van de taal dient ook hier onder het oog gezien te worden. De regent van Japara heeft betoogd, dat alleen, wanneer in de eigen taal gesproken wordt, verwacht mag worden, dat de Inlanders zich goed zullen weren. De redacteur van „De Indië r” is ervoor, dat Nederlandsch de voertaal zij, omdat in die taal de kwesties het best kunnen worden behandeld. Zoolang echter een gemengde bevolking door een gemengde vertegenwoordiging haar belangen ziet behartigen, zal er een tusschen-taal noodig zijn en daarvoor is Maleisch zeker het meest aangewezen. Van de Europeesche leden moet dan ook geëischt worden, dat ze zich in die taal kunnen uitdrukken en de debatten kunnen volgen.

Hoewel het wenschelijk zou zijn, dat alle kiezers meewerkten aan de verkiezing van alle gekozenen, zal dat voor de regentschapsraden niet mogelijk wezen, omdat er van samenwerking van heel het ressort wel moeilijk sprake zal kunnen zijn.

Voorloopig zullen dus de kiezers van elke bangsa hun eigen vertegenwoordigers moeten kiezen, totdat ze door de werkzaamheid der vertegenwoordigende lichamen een beteren kijk op personen en toestanden hebben verkregen en de vertrouwensmannen hebben leeren kennen.

Allen, die lezen en schrijven kunnen en geen misdrijf op hun geweten hebben, moeten kiezer zijn. Daar het lidmaatschap geen desa-invloed meebrengt, noch inkomsten geeft, behoeft voor gekonkel niet gevreesd te worden.

Onze Vorderingen.

Bij de personen, die gekozen kunnen worden, zal een zekere mate van ontwikkeling niet mogen ontbreken, opdat ze de belangen van de afdeeling zullen beoordeelen en teneinde te verhoeden dat de bevolking overgeleverd wordt aan domme maar invloedrijke goeroe's of aan fanatici. De eisch mag zeker gesteld worden, dat de gekozenen een tweede klas school doorlopen hebben. Ook voor de Chineezen en Europeanen geldt de eisch, dat ze een behoorlijke school doorlopen hebben.

De voorzitter behoort door den raad zelf gekozen te worden, terwijl de regering de keuze zal moeten bekrachtigen. Het voorzitterschap, dat door een Europeaan of Inlander bekleed kan worden, zal een bezoldigd ambt moeten zijn, vrij van allen bestuurlijken invloed, opdat de leden van den raad vrijuit hun meening zullen durven zeggen.

Met zulk een college kan gewerkt worden, verbetering gebracht worden in de toestanden in 't binnenland; de landbouw kan aangepakt, de irrigatie beoordeeld, de industrie bevorderd en de woningtoestanden verbeterd worden.

De Java-Bode maakt melding van een coöperatie in de buurt van de bekende Christendessa Modjornjo in de afd. Djombang. Ze beoogt het gemeenschappelijk in cultuur brengen van ingehuurde bouwgronden.

Het aandeelen-kapitaal van ± f 4000 is saamgebracht door de deelhebbers en gesplitst in aandeelen, die zoo klein zijn, dat een eenvoudig dessaman er een paar kan koopen.

De president der vereeniging en de commissarissen, die hem bijstaan, zijn Christen-Inlanders.

Henri Terbeek
HEEREN-MODEMAGAZIJN
VALERIUSSTRAAT 37 - DEN HAAG
OVERHEMDEN - DASSEN - HOEDEN
en PARAPLUIES.

E. CASSUTTO & Dr. A. KERVEL
TANDARTSEN.
FREDERIK HENDRIKLAAN 45.
Telefoon: SCHEVENINGEN 122.

Spreekuur van 1 tot 3 (behalve Zondags).

The Ph. van Ommeren Corporation
of New York.
42 Broadway New York
belast zich met expeditie en verschepping van goederen van
Amerika naar Holland,
Ned. Oost- en West-Indië.
enz. enz. en desgewenscht ook met opdrachten van anderen aard.
Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt door
PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

„HUIZE ZEELANDIA”
Pension van  Statenlaan 100
den 1sten Rang. DEN HAAG.
Telefoon Schev. 2231.
PRIMA REFERENTIËN. BILLIJKE PRIJZEN.
Aanbevelend, Mevr. J. KOOPMAN.

HOOGERE BURGERSCHOOL
5-jarige cursus
met voorbereidingsklassen.
VOORSCHOTEN.

Bij schrijven van Z. Exc. den Minister van Binnenlandsche Zaken, d.d. 25 Juni 1906, is het INSTITUUT WULLINGS erkend als een H.B.S. met 5-j. c.

Kost- en Schoolgeld f 950.-/f 1250.-.

Tot heden slaagden:

107 cand. voor	Eindexamen H.B.S. 5-j. c.
19 " "	Kon. Mil. Acad.;
27 " "	Cadettenschol;
17 " "	Adelborst;
20 " "	Cand. O. I. Ambt.; Zeev. en Machinistenschol, Posteriorien, enz.

De Directeur:
H. WULLINGS.

Augustus 1916.

VERKOOPHUIS
GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107
Tramhalte 7 en A DEN HAAG
halte Valeriusstraat

Eenig adres voor hen die zich goed en voordeelich van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. — —

DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
van 10 tot 4 uur.

inspanning, zeer gunstige gevolgen kan hebben voor de nog zoo trage energie van den Inlander, behoeft nauwelijks betoog. Indien door die lichamelijke opvoeding ieder persoon slechts 1 pCt. „verflinkt“ geeft dat omgeslagen over een bevolking van 10 miljoen Inlanders reeds een aanzienlijke hoeveelheid nieuwe energie.

Uit de O. I. Mail.

Drinkwatervoorzieningen.

Ruim een maand geleden is, zooals wij destijds vermeld hebben, de ingenieur C. A. E. van Leeuwen naar Borneo en Celebes vertrokken voor het instellen van onderzoekingen in het belang van den aanleg der voorgenomen drinkwatervoorzieningen te Bandjermasin, Gorontalo, Menado en Tondano.

Wij vernemen thans dat op telegrafisch verzoek van den resident, de heer van Leeuwen ook de residentie Ternate zal bezoeken, ten behoeve van de drinkwatervoorziening ter hoofdplaats van dat gewest. (Java-Bode).

De nieuwe directeur van Justitie.

Naar reeds eerder vermeld, wordt verwacht, dat de ter beschikking van den directeur van justitie gestelde rechterlijk ambtenaar Mr. H. J. Scheuer als opvolger van den tot lid van den raad van Indië benoemde heer Mr. W. Sonneveld zal worden benoemd.

Deze voorgenomen benoeming wordt, volgens de Java-Bode, in rechterlijke kringen druk besproken, doch vindt geen algemeene instemming. Op de ranglijst van rechterlijke ambtenaren staan meer dan 30 boven den heer Scheuer, waaronder verscheidene hooge betrekkingen bekleeden. De heer Scheuer trad in 1895 in 's lands dienst en doorliep gedurende de eerste 10 jaren van zijn diensttijd de lagere rangen bij de rechterlijke macht, totdat hij in April 1906, nadat hij ruim een jaar voorzitter was geweest van de landraden te Pamekasan en Sampang (Madoera) naar Nederland ging met verlof. Bijna 8 jaren bleef hij aldaar en was sedert 1 Februari 1908 werkzaam bij het ministerie van Koloniën bij de afdeling justitie.

In het begin van 1914 hier te lande teruggekeerd, nadat hem de orde van den Nederlandschen leeuw was verleend, werd hij met den titel van hoofdamtenaar op non-activiteit ter beschikking gesteld van den algemeenen secretaris, ten einde met eenige speciale opdrachten te worden belast. In Juli 1915 werd hij ter beschikking van den directeur van justitie gesteld.

Een veelbewogen leven.

Eenige dagen geleden is te Batavia overleden Friedrich Joseph Johann, graaf Von Berchthold, Freiherr von und zu Ungerschütz Frätting und Pullitz, een dier tragische figuren, waarvan zooveel een laatste rustplaats in Indië gevonden hebben.

Graaf Von Berchthold, wiens bloedverwanten zeer hooge posities aan het Oostenrijksche hof en de vreemde ambassades bekleeden, doodde als cadet in een duel om een jonge vrouw zijn tegenstander Von Wallenstein, schrijft het „Soer Hbl.“

Hij was daardoor genoodzaakt te vluchten en week uit naar Rusland, waar hij in de Russische legers tegen Turkije streed.

Hij werd door de Turken krijgsgevangen gemaakt en bleef twee jaar in hun midden.

Daarna diende hij in het Fransche vreemdelingenlegioen en liet zich ten slotte in Nederland voor het koloniale leger aanwerven.

Hij maakte hier als verpleger de Lombokexpeditie mede en wijdde zich na 12 dienstjaren aan den kleinen landbouw en de jacht op Ceram, waar hem een ernstig ongeluk trof. Hij verloor daarbij zijn rechterbeen door twee kogels uit geweren, die op wild uitgezet waren. Ofschoon men niet meende, dat Von Berchthold dit ongeval te boven zou komen, genas hij.

Hij leefde van het een in het ander.

Zijn bloedverwanten aan het Oostenrijksche hof deden herhaaldelijk moeite, hem in Oostenrijk terug te brengen, doch Von Berchthold — hij was een volle broer van den bekenden staatsman — sloeg elk aanbod af. Zijn gezondheid liet de laatste jaren veel te wenschen over en eindelijk is hij na een leven van veel ellende in het diaconessenhuis Tjikini gestorven.

Een aardige Legende

is die van den berg Lawoe, schrijft men uit de Vorstenlanden aan de Loc.

Toen na een oorlog van drie jaren tegen zijn rebellischen broeder, den pangeran Mangkoe Boemi, de vorst van Mataram in 1749 overleed, vluchtte de vorstelijke opstandeling, geheel ontmoeidigd door de ongunstige wending, die de zaken voor hem dreigden te nemen, naar den top van den goenoeng Lawoe, om zich daar te verbergen voor de handlangers der Compagnie en van zijn neef, den nieuwen vorst van het Mataram rijk.

Terwijl hij daar in de onherbergzame woestijn doelloos rondzocht, verscheen hem een geest, die hem moed insprak en voorspelde, dat hij eens een

machtig vorst zou worden, mits hij den krijg voortzette. In ruil voor deze belofte zwoer pangeran Mangkoe Boemi, dat hij, eenmaal vorst geworden, jaarlijks van zijn dankbaarheid tegenover den geest van den Lawoe blijk zou geven, door het zenden van een gezantschap, dat namens hem (en zijn opvolgers) op den top van den berg zou bidden en offeren.

Daarna daalde de vluchteling den berg weer af en bleef tot 1755 in verzet, in welk jaar de oorlog eindigde met de splitsing van Mataram in twee deelen: Soerakarta en Jogjakarta.

De berggeest had dus woord gehouden, de voorspelling was in vervulling gegaan — de pangeran Mangkoe Boemi, oom van den toenmaligen vorst van Mataram, was verheven tot eersten sultan van het rijk van Jogjakarta.

Sedert werd door de sultans van dat rijk elk jaar trouw een gezantschap gezonden naar den top van den Lawoe, om daar te bidden en te offeren. Zaterdag, 26 dezer, is door den zevenden sultan, 165 jaren na het ontstaan van het rijk van Jogjakarta, wederom een gezantschap, bestaande uit 150 personen, van Jogja naar den goenoeng Lawoe gezonden, om daar den goeden berggeest te danken voor zijn bescherming en hulp.

Ongeregeldheden op Bali.

De Resident van Bali en Lombok seinde 23 Mei j.l. De assistent-resident van Zuid-Bali seinde:

27 dezer hebben ongeveer 125 inwoners van het dessagebied van Boekawati, onderafdeeling Gianjar, die weigerden hun wegens poeridienstverzuim door het districtsgerecht opgelegde straf van ten arbeidstelling te ondergaan, een 3 tal gearresteerde belhamels uit de handen der politie ontzet en daarna een aanval gedaan op den controleur en op een brigade gewapende politie, die hen naar de gevangenis zou overbrengen, zulks nadat talloze pogingen om hen tot rede te brengen, hadden gefaald.

De gewapende politie vuurde pas, toen zij in gevaar kwam onder den voet geloopt te worden, dus zuiver uit noodweer.

Als gevolg waarvan, zonder verliezen onderzijds, werden gedood vier verzetslieden en gewond acht, waarvan sedert 1 overleden is.

Hierop hebben de weerspannigen zich overgegeven, uitgezonderd een 20-tal, die de vlucht namen.

De belhamels zijn, volgens den zelfbestuurder, allen gevangen of gedood.

De rust werd niet verder verstoord.

De ass.-resident bezocht met den divisie-commandant nog in den afgelopen nacht de plaats van het gebeurde.

Volgens een nader gehouden telefoongesprek met den assistent-resident en den controleur te Gianjar is gebleken, dat als wederspannig bekende Soekawatiërs weigerden poeridiensten te verrichten voor den regent van Gianjar, verklarende niet plichtig te zijn.

Volgens door den controleur direct ingesteld onderzoek, zijn zij in de registers wel ingeschreven als poeriplichtig.

Door den controleur en het zelfbestuur is hun zulks gedurende ongeveer 2 uur uitgelegd en hun aangeraden zich niet verder te verzetten.

De belhamels weigerden, aan het verzoek te voldoen, als gevolg waarvan de overigen volgden.

De bevolking werd voor de eerste maal na de aardbeving voor dezen dienst opgeroepen, zoodat misbruikmaking hiervan te hunnen opzichte uitgesloten is.

Door den ass.-resident werd tijdens de reis naar Gianjar de desa Soekawati bezocht en alles rustig bevonden.

PERSONALIA.

De civiele gezaghebber J. A. W. Coenen is belast met het bestuur over de afdeling Painan.

De controleur E. L. de la Parra is belast met de waarneming der betrekking van assistent-resident van Buitenzorg.

De controleur E. W. Maurenbrecher is belast met het bestuur over de afdeling Padangan.

De luitenant-kolonel der infanterie Th. J. Veltman is eervol ontheven van het bestuur over de afdeling Sigli.

DE BLOOIS & JENTEN

Verhuizingen en Transporten
Behangerij en Stoffeenderij

Ruime, droge Bergplaatsen
ter bewaring van inboedels

Kantoor en Remise Hoefkade 556-564

hoek v. Bassenstraat.

'S-GRAVENHAGE - TELEF. H. 9380

Zuid-Hollandsche Brood en Beschuifabriek

WALDORPSTRAAT 16—22

's-GRAVENHAGE

TELEF. 1163



Beveelt zich bij Uwe

Leden aan.



Behalve GOED BROOD

wordt U een dividend

van 5 %o gewaarborgd.

Rotterdamsche Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 52.000.000.-

ROTTERDAM AMSTERDAM 'S-GRAVENHAGE

Boompjes

Feijenoord
Glabbeek
Schiedam
Vlaardingse

Rokin

Zaandam

Mauritskade

Bezuidehoort
Kneuterdijk
Naaldwijk
Rijswijk
Scheveningen

Handelscredieten.

Voorschotten in rekening-Courant.

Deposito's.

Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.

Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.

SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 6.900.000.-

Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar

Alphen a/d Rijn

Amersfoort

Apeldoorn

Arnhem

Barneveld

Bodegraven

Coevorden

Culenburg

Delft

Doetinchem

Dordrecht

Drachten

Ede

Franeker

Geldermalsen

Gouda

Gorinchem

Groningen

Harlingen

Heerenveen

Hengelo (O.)

Katwijk

Leeuwarden

Leiden

Meppel

Middelburg

Purmerend

Schagen

Schoonhoven

Slidrecht

Sneek

Stadskanaal

Terneuzen

Tholen

Tiel

Uithoorn

Utrecht

Veenendaal

Vlissingen

Wildervank

Woerden

IJmuiden

Zeist

Zierikzee

Zutphen

Zwijndrecht

Disconteeren en Incasseeren.
Wissels op Binnen- en Buitenland.

De civiel gezaghebber M. L. Imgram is belast met het bestuur over de afdeling Sigli (Atjeh).

De civiel gezaghebber S. de Waard is gesteld ter beschikking van den assistent-resident van Sepoetih Toelangbawang.

De assistent-resident J. de Haan is belast met het bestuur over de Indragirische Benedenlanden.

De civiel gezaghebber J. de Vrij is belast met de werkzaamheden als bestuurder van de afdeling Kwantan districten.

De heer J. H. Gilles is belast met de waarneming der betrekking van collecteur van de afdeling Madjene.

Aan den landraadvoorzitter te Sampang, mr. H. A. Idema, is wegens gewichtige redenen een maand verlof verleend, door te brengen op Java.

Aan den civiel gezagvoerder te Moeara Tewé, Jhr. C. F. de Lannoy, is wegens ziekte twee maanden verlof verleend naar Soerabaja.

De controleur G. J. van Dongen is belast met de waarneming der betrekking van assistent-resident van Groot Atjeh.

De ambtenaar bij de centrale kas voor het Volkscredietwezen C. G. E. van Delden Laerne is gesteld ter beschikking van den adviseur van het Volkscredietwezen.

Den commies-redacteur bij het departement van Financiën G. A. Brunet de Rochebrune is de titel van adjunct-referendaris toegekend.

De verificateur bij de in- en uitvoerrechten en accijnsen J. Ch. L. Nelissen is van Cheribon naar Batavia overgeplaatst.

De controleur W. Stort is geplaatst te Soerabaja en zulks met intrekking van zijne plaatsing te Kedoe, en de controleur W. Heijman is van Cheribon naar Kedoe overgeplaatst.

De controleur H. W. Bloch is belast met de functien van ambtenaar bij het residentiegerecht te Koenigan.

De controleur C. E. Meier is belast met het bestuur over de afdeling Karang Asam (Bali).

De controleur J. E. Boulonois is belast met de functien van ambtenaar bij het residentiegerecht te Pamekasan.

De assistent bij de in- en uitvoerrechten en accijnsen F. L. Hall is van Soerabaja naar Batavia overgeplaatst, en van Batavia naar Soerabaja, J. K. Jungst.

De controleur J. J. Viehoff is belast met het bestuur over de afdeling Boven Langkat.

De administrateur der tweede klasse bij den gouvernements-pandhuisdienst N. B. Coenraad is wegens volbrachten diensttijd eervol uit 's lands dienst ontslagen.

Bij den gouvernements-pandhuisdienst zijn benoemd tot administrateur der tweede klasse Ch. V. van Zuijlen, laatstelijk administrateur der derde kl. en tot administrateur der 3e klasse, P. Gors, thans adjunct-administrateur.

De secretaris van het gouvernement Oostkust van Sumatra G. Obdeyn is belast met het bestuur over de afdeling Beneden Deli.

De controleur H. J. D. Veen is ter beschikking gesteld van den assistent-resident van Pakjoemboeh.

De controleur E. J. van Ebbenhorst Tengbergen is belast met het bestuur over de afdeling Kamper Kiri.

De aspirant controleur D. G. van der Meer Mohr is belast met het bestuur over de afdeling Poerbo-linggo.

Suriname.

Het blad „Suriname” van 22 Juni schrijft over het voedselvraagstuk:

„Op gisterenavond vergaderde ten gouvernements-huize de voedingsmiddelen-commissie. De vergadering duurde van 5 uur 's middags tot 9½ uur 's avonds en werd geleid door de Gouverneur. Aanwezig waren behalve de leden der voedingsmiddelen-commissie de Gouvernements-secretaris en de referendaris. Zeer veel is overwogen wat zoolal gedaan dient te worden om hongersnood te voorkomen, althans om de nood zoo gering mogelijk te maken. Want uitgemaakt meent men is het, dat er hongersnood, zij het ook voor korten tijd, geleden zal worden, als niet op de een of de andere wijs hulp in de rijstvoorziening van buiten komt.

Iedereen weet echter, dat de waarschijnlijkheid dat die hulp komen zal zeer gering is.

De vergadering kwam dan ook tot de conclusie, dat de bevolking zelf er toe moet medewerken, zal er straks geen groote ellende heerschen.

Het is naar aanleiding van de dreigende ramp, dat Z. Exc. de Gouverneur de verschillende districten bezoekt om in persoon propaganda te maken voor het aanplanten van voedingsmiddelen.

Morgen gaat Z. Exc. naar Meerzorg. Op gisteren en eergisteren werden door haar bezocht de Saracmacca-polder en Nieuw Amsterdam.

De 1000 balen rijst, die uit Demerary ontvangen zijn, zullen aan de kooplieden voor f 28.— per baal beschikbaar gesteld worden, met bepaling dat die voor niet meer dan 15 cent per pond aan het publiek zal verkocht worden en niet meer dan 3 K.G. te gelijk aan één klant.

Volgens uit Demerary ontvangen bericht, is een hoeveelheid rijst voor ons aldaar nog beschikbaar. Hoeveel en voor welken prijs is echter niet bekend.”

In het nummer van 26 Juni van hetzelfde blad lezen wij:

„Het Gouvernement van Demerary heeft voorloopig vergunning verleend tot uitvoer van 1000 balen rijst naar Suriname, waarvan 600 balen per S.S. Albina op 1.1. Zaterdag zijn ontvangen. De rest wordt per Prinses Juliana op a.s. Zaterdag hier verwacht.

Ook de verwachtingen van den a.s. rijsttoogst zijn gunstiger geworden sedert de regens weer geregeld vallen.

Wie uit het een en ander echter gaat afleiden dat het gevaar van voedsel-te-kort geweken is, denkt verkeerd. Er is nog geen reden om gerust te zijn. Integendeel, men trachte aan te planten zooveel als mogelijk is, want de droogte is in aantocht en nog zwak staat de rijst in het veld. Ja op vele plaatsen is men door het weer pas nu met den aanplant begonnen. Men late zich dus niet misleiden door den momentelen toestand.

Zekerheid dat wij al wat wij behoeven, geregeld uit Demerary zullen kunnen betrekken, bestaat niet. Wat Demerary heeft is nog niet ons eigendom, en als men daar nu vergunning tot uitvoer van zekere hoeveelheid rijst geeft, dan wil dat nog niet zeggen dat wij in de toekomst op geregelden aanvoer van daar mogen rekenen. De tijdsomstandigheden, waarin wij nu leven, maken het „Elk voor zich zelf” tot parool.

De Gouverneur gaat voort met propaganda-reizen in de districten. Het publiek toone zich niet onverschillig voor den ernst van den toestand en kome het bestuur ter hulp.”

De oorlog bevordert ook in Suriname de inlandse industrie.

„Borstels in alle soorten — aldus „De West” van 18 Mei — werden vroeger nagenoeg uitsluitend ingevoerd. Thans zien wij van verschillende kanten de borstelfabrikatie uitgeoefend in de kolonie. Het beroep van borstelmaker is hier ontstaan.

De borstelmaker H. Cooman wees ons gisteren een keurigen kleeborstel, gemaakt van staartpluimen van koeien, die in afwerking zeker niet achterstaat bij Europeesch fabrikaat. Hij vervaardigt ook stalbezems, waschborstels, boenborstels, enz., die aan verschillende departementen worden geleverd en wel schijnen te voldoen. Ook allerlei andere soorten, als babyborstels, schoenborstels, handstoffers, enz. kan men tegenwoordig te Paramaribo koopen als inlandsch fabrikaat. Het publiek doet goed als het bijdraagt de inlandse nijverheid te bevorderen.

Het voordeel van het maken dezer voorwerpen in de kolonie is, dat men — door de oude stelen en blokken in te leveren — nieuwe bezems gemaakt krijgt voor de helft van het geld.

Ook inlandse klompen zullen waarschijnlijk spoedig aan de markt komen. De heer J. Meersen vertoonde ons heden drie paar klompen, door hem vervaardigd uit sankokohout. Nu de aanvoer van klompen uit het buitenland nagenoeg geheel heeft opgehouden, heeft hij alle hoop door inlandsch maaksel in de behoefte te kunnen voorzien.”

„Suriname” van 22 Juni deelt mede dat Johan Mezas de vervaardiging van schoenleesten uit priti-jarihout ter hand heeft genomen.

Uit „De West” van 18 Mei het volgende:

„Treasure. Mevrouw G. S. Mathews, de Amerikaanse journaliste, heeft onder dezen titel een boek uitgegeven, naar aanleiding van haar bezoek aan Suriname.

Wij hebben het boek nog niet ontvangen, doch kregen een bespreking er van onder de oogen in de „Evening Sun” van 17 Maart j.l.

Daaruit blijkt dat wij hier te doen hebben met een romantisch verhaal van een Schotsch ingenieur, die als goudprospecteur zijn fortuin zocht in de wouden der Guyana's. Het leven in de bosschen van Suriname wordt er onderhoudend in beschreven. De tropische natuur wordt in haar grootsche pracht ontleed. En over de typische eigenaardigheden — en vooral hun

Mantel en Costumemagazijnen

Maison H. SIMONS

Heulstraat 13 Telefoon 2005

Noordeinde 17a Telefoon 6537

..... Mantels, Mantelcostumes, Taillecostumes

Avondtoiletten, Blouses, Costumerokken, Peignoirs

Steeds ruime sortering, prima coupe en kwaliteiten.

G. JANSSEN ^{v/h} Janssen & Coenen

DEN HAAG,
v. Merlenstraat 79,
Tel. 6388.

AMSTERDAM,
Tel. N. 1339.

Oost- en West-Indische Uitrustingen.

Leverancier van verschillende Stoomvaartlijnen.

Hôtel Astoria et de Paris

Modern Familie-Hôtel

Hoefkade 9-11 - Tel. 6056

Station H.Y.S.M.

Den Haag



van de meest geroutineerde typiste heeft reeds lang ontdekt, dat de



Monarch

Wahl
schrijfmachine
ongeevenaard
is.

HOOFDAGENTEN
HEYENBROCK HASELAGER & C^o
AMSTERDAM - ROTTERDAM.
DEN-HAAG

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK
AMSTERDAM BATAVIA 's-GRAVENHAGE

Ampenan, Bandoeng, Cheribon, Hongkong,
Indramajoe, Medan, Pekalongan, Probolinggo,
Semarang, Singapore, Soerabaya, Tegal,
Tjilatjap, Weltevreden.

Kapitaal f 30.000.000.-

Reserven f 14.800.000.-

Instituut ROELIJN

Jan v. Riebeekstraat 88 - 's-Gravenhage

Eigenares en Directrice: Mejuffr. J. ROELIJN.

Machineschrijven

Stenografie

Talen

Boekhouden

PROSPECTUS OP AANVRAGE.

. GRATIS VERKRIJGBAAR

Adverteeren doet verkopen.

goede hoedanigheden — van negers en Indianen, wordt veel verteld. Want de held van het verhaal, — en wie dat is, kan men in Suriname gemakkelijk traceeren — weet het goed te vinden met de inlandsche helpers, die hem bij de prospectie ter zijde staan.

De beschrijving van het prospector's leven moet erg amusant zijn. En er gaat — in weerwil van het primitieve boschleven — zooveel bekoring van die beschrijving uit, dat de *Sun* het boek geschikt acht om in sterke mate te werken op de verbeeldingskracht van jonge lieden: Zoo iets als „Robinson Crusoe.”

In het „*Tijdschrift voor Economische Geographie*” van 15 Augustus een belangrijk artikeltje, vol historische bijzonderheden, getiteld „*Suriname als koffievortbrengend land*”, door *Fred. Oudschans Dentz*. Schrijver geeft een overzicht van de cultuur van den invoer van de koffieplant in Suriname tot heden, een cultuur, die nog al up and down is gegaan. „Nu belooft — aldus de schrijver — de koffiebouw in de naaste toekomst een der belangrijkste cultuurs te worden, daar zij zich voortdurend uitbreidt.”

De schrijver vergat bij de gebruikte literatuur ook te noemen het artikel „koffie” in de „*Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië*.”

WAT DE INLANDER ZEGT.

Coöperatie.

Eenige Inlanders — zoo wordt aan de *Kaom Moeda* medegedeeld — hebben te Weltevreden een coöperatieve landbouw- en handelsvereniging opgericht, waarin al dadelijk vijftig leden werden opgenomen.

Gelijkstelling.

Bij Gouv. besluit is bepaald, dat voortaan niet-Europeesche sergeanten en korporals-schrijvers, die voldaan hebben aan het examen van Europeesch sergeant-schrijver, in soldij enz. zullen worden gelijkgesteld met de Europeesche sergeanten-schrijvers. (*Kaom Moeda*).

Ontevredenheid.

In het *Nieuws van den Dag van N.-I.* — alzoo het zelfde blad — is afgedrukt een brief van een Batakker, waarin de heerschende stemming van het volk tot uiting komt. Hij schrijft: „Vroeger kon men voelen, dat de ambtenaren het Batakvolk liefhadden, dat hun het wel en wee der bevolking na aan het hart lag. Door de tegenwoordige ambtenaren worden wij echter als honden behandeld en aan de willekeur en ruwheid van andere beambten en hoofden overgeleverd. Wij vinden nergens gehoor om onze klachten uit te spreken. Men schijnt ons volk te willen vernietigen. Wij moeten bovenmatig belasting betalen en roddiensten doen, die onze krachten te boven gaan. Wij willen gaarne belasting betalen, doch niet boven ons vermogen. Men moet ons tijd laten om het noodige geld daarvoor te verdienen. We wenschen voorts gaarne de belasting in termijnen te betalen en willen ook rodi doen, doch niet boven onze krachten, want wij moeten ook onze velden bewerken om onze familie te eten te geven.” Het blad zegt verder: Dat de klachten van dezen man niet onge motiveerd zijn, wordt door vele geleverde bewijzen aangetoond.

Studiereizen.

De voorzitter van de S. I. te Siboga — zoo verhaalt de *Oetoesan Melajoe* — vertrok een paar maanden geleden naar Java om een studiereis te maken. Ten einde die reis zoo vruchtbaar mogelijk te doen zijn, werd aan dien voorzitter een aanbevelingsbrief voor den Resident van Batavia meegegeven.

De Zending.

Volgens de *Java-Bode* — alzoo de *Bintang Soerabaya* — zou een Inlander te Bandung tot pandita djawa (Javaansch zending) ingezegend worden. Hij is een Soendaneesche goeroe (leermeester), die den Christen-naam van Titus draagt, en reeds jaren lang bij de zending werkzaam was. Om zijn karaktereigenschappen en kennis speciaal van de Soendaneesche taal, is hij in de Inlandsche en ook Mohamedaanse wereld zeer gezien. Op Hemelvaartsdag zou deze goeroe in een plechtige samenkomst tot pandita djawa worden gewijd. Hij zou dan de eerste geordende Javaansche prediker zijn.

Een nieuwe Bond.

Te Bandung is opgericht een Inlandsche chauffeursbond. Meer dan 900 leden traden terstond toe. (*Kaom Moeda*).

Een nieuw blad.

Onder redactie van het gepensioneerde hoofd J. A. Worofkan is in Menado verschenen een nieuw Inlandsch blad onder den titel „*Minahassa Permatakoe*”. Om de veertien dagen zal het blad uitkomen. Tot dusver zijn nog slechts proefnummers verschenen. (*Bintang Soerabaya*).

De Engelsche taal beter dan de Hollandsche taal.

De *Oetoesan Hinda* geeft den Javanen in overweging om het Engelsch aan te leeren, opdat zij beter

en spoediger de noodige kundigheden zullen kunnen opdoen en meer geschikt zullen zijn voor het economische leven, daar de Hollandsche taal voor de Javanen moeilijker is aan te leeren en er zoo weinig Hollandsche onderwijzers zijn, zoodat ook nog zoo weinig gelegenheid bestaat om deze taal goed aan te leeren. Dit voorstel is wel der overweging waard, zegt *Pa Tjeploek* in de *Sinar Djawa*. De Engelsche taal is gemakkelijker aan te leeren — zegt hij — en Engelsche onderwijzers zijn ook gemakkelijker te krijgen. Velen willen gaarne onderwijs geven in de Engelsche en Japansche taal en vragen er ook niet veel voor. Ik voorspel — alzoo *Pa Tjeploek* — dat de Javanen in zeven jaren tijds eerder het Engelsch dan het Hollandsch aanleeren. De boeken in de Engelsche taal zijn ook goedkoper, dan die in de Hollandsche taal geschreven.

Indien de Javanen de Engelsche taal goed kennen, zal Java meer en beter vooruitkomen; het welzijn van den inboorling zal meer en beter bevorderd worden. Met de Engelsche taal zal men het werk kunnen verrichten aan de departementen van Landbouw, Handel en Nijverheid, en van de Gouvernementsbedrijven. In de eerste plaats zal met de kennis van de Engelsche taal de landbouwwetenschap meer volledig beoefend kunnen worden, zooals het planten van suikerriet, thee, rubber, tabak, koffie, enz., wat zoo noodig is om in het bezit te komen van kapitaal. Ook zal men met behulp van de Engelsche taal beter op de hoogte kunnen komen van de handelswetenschappen, van den handel in suiker, de export van suiker, van riet, koffie, thee, rubber en andere handelsartikelen. Ook van de nijverheid zal de Javaan door de Engelsche taal meer kennis krijgen, van de fabrieksnijverheid, van de suikerindustrie, id. van de thee, koffie, rubber, tabak, sigaren, geconserveerd vleesch, lijnwaden, kains, spitsen, ijzer, en juweelen, enz. Met de Engelsche taal zal de Javaan zich beter eigen kunnen maken de kennis der „bedrijven”, zooals het smeden van werktuigen voor den landbouw en het winnen van delfstoffen, diamanten, goud, tin, lood, petroleum, voor het maken van auto's, fietsen enz. Met de Engelsche taal zal de Javaan handel kunnen drijven met de geheele wereld; Europa, Amerika, Azië, Japan, Afrika enz. Met de Hollandsche taal zullen de Javanen slechts kunnen onderhandelen met Hollandische handelaren, die toch bij Engelsche of Amerikaanse firma's hun toevlucht moeten zoeken. Men zal langer moeten wachten en meer moeten betalen. Wat is 't niet gemakkelijker en beter en goedkoper om als men het Engelsch kent, rechtstreeks met Engelschen te onderhandelen of met Amerikanen en Japanners. De handel en goederen op de zeeën is grootendeels in Engelsche handen. De kunst om stoomschepen te maken leert men beter aan, als men Engelsch kent, dan met 't Hollandsch. De Hollandsche taal is goed voor menschen, die in dienst zijn van het N. I. Gouvernement, voor anderen is de kennis van deze taal niet zoo bijster noodig. Met de kennis van de Engelsche taal komt men nog beter op de hoogte van het financiewezen, onderwijszaken, zaken in betrekking tot den Eeredienst, het Binnenlandsch Bestuur en de Justitie. Nog meer voordeelen worden genoemd van de kennis der Engelsche taal.

Dessahoofden.

Pa Soemarto in de *Sinar Djawa* bepleit de wenschelijkheid om de dessahoofden niet meer te doen verkiezen, maar door den Resident aan te stellen, hen te benoemen even als andere Inlandsche ambtenaren en beambten. De keuze moet alsdan gedaan worden uit personen, die minstens een 2e klas Inlandsche school doorlopen hebben. Al de nadeelen en al het geknoei aan het tegenwoordige stelsel van verkiezing verbonden, zullen dan ophouden. Dessaklachten, omkooprijen zullen niet meer voorkomen. En het bestuur zal niet behoeven te werken met ongeschikte of onbetrouwbare hoofden. Alzoo *Pa Soemarto*.

Rechtswezen.

De *Oetoesan Melajoe* acht 't noodig, dat aan de landraden zullen worden toegevoegd zoogenaamde „kepala kota” (waarmee blijkbaar procureurs be-

F. L. VAN BOMMEL

Vlamingstraat 8-10

Prins Hendrikstraat 104-106

Dames- en Heeren-

Mode Magazijnen.

Handschoenen.

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten

Visch, Vleeschwaren

Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog, Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.



VAN VEEN'S Bedden - Matrassenmagazijnen

Hartenstraat 14-18-20, Tel. Interc. 8399 N AMSTERDAM
Ceintuurbaan 354, Telefoon Zuid 6174..

Aanbevolen Speciaalzaak voor het inrichten der Slaapkamers

LEVERINGEN DOOR HET GEHEELE LAND.

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL, FLANEL en KATOEN.

NIUWENDIJK 194-196 AMSTERDAM.

Mantels, Mantelcostumes, Costumerokken.

BLOUSES in voile à fleurs f 4.95
„ in voile rayé f 3.95
„ in Mousseline de laine rayée f 5.75

AANGENAME ZOMERDRACHT.

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

..... Melkinrichting

Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 - Tel. Haag 3683

„PASTEUR”

Scheveningen, Neptunusstr. 66a - Tel. Schev. 1853

Stoom-Zuivelfabriek

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT ARTIKELN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.

Vraagt Prijscurant. Neemt Proef. TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

J. VAN DER LUGT & Co.,

WETERINGSCHANS 40. AMSTERDAM.

Electro-Technisch Bureau
:- Telefoon Centrum 79 :-

ELECTRICITEIT OP ELK GEBIED.

doeld worden). Zoals de advocaten bij de Raden van Justitie, en zulks in het belang van de minder gegoeden, die dan van rechtskundigen bijstand voorzien kunnen worden. Die kepala kota kunnen dan door den Landraad tot behartiging hunner belangen pro Deo aangewezen worden.

Associatie.

In hetzelfde blad oordeelt „Analyse”, dat de belangen van de inboorlingen niet samen gaan met die der Indo's en Totok's, waarom het voor eerstgenoemden niet zal gaan, om zich met die beide andere categorieën der Indische bevolking te associeeren.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Samenzweringen.

In de *Sinar Sumatra* wordt uit Madjalengka bericht, dat daar een samenzwering is ontdekt, ten doel hebbende een nieuw bestuur in te voeren, op welken grondslag, valt nog niet duidelijk te bepalen. De S. I. had den samenzweerders hun slecht levensgedrag verweten, zoomede de verwaarloozing hunner godsdienstplichten. Zij hebben zich toen onmiddellijk gewend tot de eigen S. I.-leden hunner dessa's. Men is toen overgegaan om het huis van den groepsleider te beschadigen. Het Europeesch en Inlandsch bestuur is toen krachtig opgetreden. De raddraaiers werden opgevat en spoedig was de rust weer hersteld. Kort te voren hadden troepen van Inlanders 't gewaagd om den regent aan te vallen; maar deze riep de bevolking op. De aanvallers gingen aan den haal; 25 werden er van gearresteerd, waaronder 5 leiders. De assistent-resident wilde hun een verhoor afnemen, doch zij verkeerden in zoo'n toestand van geestesvervoering, dat hij daarvan voorloopig moest afzien. Uit het verhoor, dat later van de andere onruststokers en getuigen werd afgenomen, is gebleken, dat oorspronkelijk slechts sprake was van een poging tot misleiding van de dessagenooten. Hieraan namen S. I.-mers aanstoot. Als reactie besloten de ontevreden een eigen vereniging op te richten met het doel een nieuw rijk te stichten met een zekeren Atnawi, een der leiders, als radja (vorst). De verdeling van de overige bestuursfuncties was reeds op het papier gesteld. Het deshoofd van Djeuris vernam van spionnen, dat de aanleggers een bijeenkomst hielden in het bidhuisje. Hij trok er met de politie heen om poolshoogte te nemen. Toen de onruststokers zich ontdekt zagen, vielen zij de politie aan, die wist te ontsnappen. Dit verhoogde hun moed. Zij keerden zich thans tegen de voornaamste leden van de S. I. in het gehucht Babahan. Getracht werd om de deur der woning van den groepsleider door middel van een zwaren steen te forceeren. Dit mislukte, waarop zij naar het bidhuisje terugkeerden en beproefden om de dessa te overrompelen. Daar was de politie verzameld. Door tijdig afgekomen hulp van de bevolking trokken de ontevreden af en werden door het bestuur gearresteerd. Toevallig was een groep marechaussee van de oefening terug en wilde in gemelde dessa overnachten. Aangezien de rust volkomen hersteld was, vond de assistent resident zulks niet wenschelijk. In totaal zijn ongeveer 40 deelnemers gevat. Dooden of gewonden vielen niet te betreuen.

De Russische Revolutie.

Een zekere *Semaon*, een jeugdige en volijverige propagandist van de S. I., heeft volgens bovengenoemd blad, na het bekend raken van de Russische revolutie, herhaaldelijk samenkomsten in de dessa gehouden, waarin hij aangaande deze revolutie mededeelingen deed en den menschen de Russische revolutionairen ten voorbeeld stelde. Dit heeft bij de goed geloovige en onbedachtzame menschen gepakt. Natuurlijk geschiedde dit in de bekende niets en alles zeggende taal, welke voor de behandeling van dergelijke onderwerpen geraden wordt geacht, maar de gretige verstaanders hebben dan aan halve woorden genoeg.

De H. Ch. Kweekschool.

De Directeur van Onderwijs zond volgens de *Perniagan*, een circulaire aan de school-commissiën betreffende de Hollandsch-Chineesche kweekschool. Voor de toelating tot deze kweekschool komen in aanmerking Chineesche jongens, die de zevende klas van een lagere school hebben afgehoopen en daarvoor geschikt worden geacht. De opleiding duurt vijf jaren, terwijl aan de kweekschool bovendien een internaat wordt verbonden. De abituriënten ontvangen een salaris van f 100.— met zes driejaarlijksche verhoogingen tot f 250.—

Voorliefde voor Japan.

In de *Oetoesan Hindia*, zoo wordt door bovengenoemd blad aangehaald, kwam de volgende merkwaardige advertentie voor: „Eenige Inlandsche Onderwijzers, in het bezit van een diploma eind-examen kweekschool (thans in dienst van het Gouvernement) zoeken een betrekking bij een firma, liefst een Japansche firma, enz.”

De sigaren-industrie.

Als gevolg van de toenemende vraag naar goedkope sigaren — zoo wordt uit de *Java-Bode* door

de *Perniagan* medegedeeld, — vooral van de zijde der bevolking, heeft zich de sigarenfabrikatie op Java, sedert ongeveer begin 1914, betrekkelijk snel ontwikkeld. Die ontwikkeling werd het laatste jaar verhaast door de voortdurende prijsstijgingen van het geïmporteerde product, waardoor de consumptie van de in Indië vervaardigde sigaren belangrijk toenam. Het totaal aantal sigarenfabrieken, welke op Java in werking zijn, wordt getaxeerd op ongeveer 70. Het centrum van deze industrie is gelegen in Midden Java (Kedoe), terwijl de fabrieken in hoofdzaak van Chinezen zijn. De fabrikatie laat, zoals niet bepaald te verwonderen is, zoowel uit een technisch als uit een hygiënisch oogpunt nog dikwijls veel te wenschen over. Waar deze tak van industrie haar levensvatbaarheid ook onder normale omstandigheden ruimschoots bewezen heeft, zou het zeker wenschelijk zijn, dat met behulp van voorlichting van ter zake kundigen getracht werd het fabriekaan hooger eischen te laten voldoen, wat zonder dat de produktiekosten aanmerkelijk verhoogd worden, mogelijk zal blijken te zijn.

De „Jin Po.”

Te Pekalongan is volgens de *Pewartu Soerabaya* het eerste nummer van de „Jin Po” verschenen, zijnde een voortzetting en uitbreiding van het weekblad *Perdamaian*. Redacteur is de heer T. H. Phoa.

Persdelicten.

Den 14en April j.l. werd voor den Raad van Justitie te Batavia de zaak berecht van Engelbrecht Pieter van der Valk, oud 39 jaar, geboren te Brussel en hoofdredacteur van de *Perniagan*, terzake, dat hij in dit blad van 2 en 4 December 1916 eenige beleedigende artikelen geschreven heeft over den Wed. A. Kota van Soekaboemi, Mas Kandoeroan Widjaja Sastra, getiteld „Resia Soekaboemi.” (*Perniagan*.)

Op 21 April d.a.v. heeft voor denzelfden Raad terecht gestaan de Chinees Gouw Sing Ho, oud 33 jaar, van beroep werkbaas bij de uitbreidingswerken van de S.S. te Bandung, terzake dat hij beleedigende artikelen in het te Bandung verschijnend Maleische dagblad „Rajat” over den wijkmeester van de Chinese wijk te Soeniaradja (Bandong) geschreven heeft. (*Perniagan*.)

De evolutie.

In de *Warna Warta* heeft *Natanejara* een artikel geschreven, getiteld: „Anti Nederlandsch” handelende over de evolutie in Indië, die al dadelijk bij haar ontstaan, als anti-Nederlandsch werd uitgemakt en wel omdat en de bevolking en de Inlandsche pers zich met de politiek inlieten. Ook de Regeering was van dezelfde meening, getuige de onderdrukking die de I. P. en de S. I. ondergingen, als zijnde van slechte bedoelingen verdacht. De ultra-pro-Nederlandsers en de groep van kapitalisten vooral, waren 't die de evolutie van de Inlandsche bevolking sterk tegenhielden, bevreesd als zij waren, dat zij de gevolgen daarvan in hun eigen zak zouden gevoelen. De evolutie verdeeld over enkele deelen der bevolking daar waren zij niet bang voor, omdat 't een toepassing zou zijn van de politiek van „Verdeel en heersch”, welke steeds op de Inlanders wordt toegepast. Nederland kan toch gerust zijn, al wordt dat „anti-Nederlandsch” ook nog zoo hard uitgeroepen. In dezen oorlog, waar 't zoo gemakkelijk valt zijne gevoelens te luchten, heeft de bevolking zich allesbehalve „anti-Nederlandsch” betoond; integendeel, hare houding was lyaal tegenover het N.-I. Gouvernement.

De suiker-industrie.

De *Djawa Tengah* beweert, dat meer dan eens in de Maleische bladen wordt aangetoond dat het bestaan der suikerfabrieken niet in het belang van het volk te achten is. Nu weer wordt in de *Sinar Djawa* uitgerekend, dat één bouw'sawah aan de fabriek voor f 75.— verhuurd, den bezitter met f 265.— benadeelt, welke hij anders bij eigen bewerking verdiend zou hebben.

Van Vreemde Koloniën.

Fransche koloniale toekomstpolitiek.

Den 30en Juni werd de koloniale conferentie geopend, die te Parijs was bijeengekomen op initiatief van den minister van koloniën, den heer Maginot, en waarvan de heer Chailley 't voorzitterschap bekleedde. Bij de sluitingszitting op 31 Juli, door den minister bijgewoond, hield de voorzitter een rede, waarin hij eenige, ter conferentie naar den voorgrond gebrachte, wenschen memoreerde, die ook de aandacht van onze lezers verdienen.

In de koloniën zijn de landbouwdiensten meestal niet hoog aangeschreven bij de bestuursambtenaren, zij worden met geringe schatting beoordeeld. Hun eersterangsbeteekenis wordt niet begrepen. Insteede van hun hulpbronnen uit te breiden en zoo hun arbeidsveld te verruimen, wordt hun uitkomst gaarne verkleind.

Frankrijk moet zich in de eerste plaats beijveren om kolonisten naar zijn koloniën te zenden. Zij zullen handelen, zij zullen rijkdommen scheppen, zij zullen de vijanden leeren bestrijden, die de landbouw heeft, en zoo alleen zullen de landbouwdiensten hun volle voordeel afwerpen. Op Java worden jaarlijks honderdduizenden uitgegeven om de soorten te verbeteren en om die vijanden de bestrijden. Deze laatste zijn talrijk; op een enkelen boom telde Dr. Treub, directeur van den plantentuin te Buitenzorg, eens 294 verschillende

Bankierskantoor
van
LISSA & KANN
LANGE VIJVERBERG 3
's-GRAVENHAGE
Administratie van vermogens
Safe Deposit

AUTOMOBIEL-TECHNICUM
Charlotte de Bourbonstraat 63—65. 's Gravenhage
Directeur: G. F. STEINBUCH c.c.ing., Corn. Speelmanstraat 42, Tel. 204.
Cursussen voor Automobilbestuurders, voor
Chauffeurs en voor Reparatoren.
Prospectus op aanvraag.
Bij voldoende deelname speciale cursussen te organiseren voor verlofgangers.

VOORSCHOTTEN vanaf f 500.—, onder zakelijke of persoonlijke zekerheid, al dan niet met inpandgeving polis levensverzekering.....
N.V. „Voorschotbank de Nederlanden”
Frederikstr. 2 Kapitaal f 1.000.000 's Gravenhage
Geeft 4,5% Schuldbrieven uit in stukken van f 1000.—, f 500.— en f 100.—, onder Trustee-toezicht.

Wed. Th. J. VAN ZUTPHEN
MEUBELMAKERIJ en BEHANGERIJ
.....VERHUIZINGEN.....
HAARLEM RIDDERSTRAAT 20
TELEPHOON 1654

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES
WELBEKEND-BU-ALLEN DIE NIET-VERLOF-IN-NEDERLAND VERTDEVEN
DEGELUK-ONDERWIS-IN
DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH
LET-OP-HET-JUISTE-ADRES-DER-ORIGINEELE-BERLITZSCHOOL
OVER-DE-WAALSCHIE-KERK
58° NOORDEINDE NIET-BOVEN-KRUL TEL: 2234

INRICHTING VOOR SPREEKONDERWIJS.
DEN HAAG, STATENLAAN 115.
Directrice: A. BRUGMA, Gemeente-spraakleerares te Den Haag.
Spreektijd 12½ — 1½ uur.
GENEZING VAN ALLE SPRAAKGEBREKEN.
Speciale behandeling van stotteren. Onderwijs in Lip-lezen voor dooven.
Behandeling van Aphasieën.
GELEGENHEID TOT VAKOPLEIDING.
De prijzen worden berekend naar de omstandigheden.
Leeraren: Mej. A. BRUGMA; Mej. J. HARDERS, Gemeente-Spraakleerares; Mej. H. A. KROON; Mej. J. SCHOUTEN; Mej. D. ZEVENHUIZEN, Gemeente-Spraakleerares.

**Regulateurs**
Westminster Carillons
SPECIAAL VOOR INDIË.
ZENITH en WALTHAM HORLOGES
in goud en zilver.
Grootste sortering. - Laagste prijzen.
J. A. I. REMMERS, Molenstraat 35....
t/o de Oude Molstr.

CREDIET- EN HANDELSBANK
voor Nederland en Koloniën
HEERENGRACHT 452 - AMSTERDAM
Verstrekt Credieten van f 1000.— af.

soorten van epiphytes. Bewonderenswaardige pogingen, door de planters in Ned.-Indië gedaan om den landbouw te verbeteren, zijn er door de regeering gesteund.

Overal wordt overigens ook in deze richting geijverd. Sedert een 2 à 3 tal jaren, heeft Engeland een departement voor koloniale entomologie ingesteld. Ook Italië heeft er een afzonderlijken dienst voor. In Frankrijk wordt goed gedacht door vele geleerden; maar de spanning blijft die van eenlingen en daardoor onvruchtbaar, de geleerden kennen elkander niet, als zij elkander niet bestrijden. Hieraan moet een einde komen; 't is volstrekt noodzakelijk en er is spoed bij, dat 't middel worde gevonden om de versnipperde krachten te organiseeren, te richten, tot samenwerking te brengen, ook die der instellingen welke reeds bestaan. Meer dringend wellicht nog is 't de Franschen te waken uit hun onverschilligheid ten opzichte van de koloniën.

De heer Fauchère heeft onlangs in een studie voorgerekend, dat 13 milliards Fransch geld in twintig jaren onherroepelijk is verloren gegaan in slechte buitenlandse ondernemingen. Wat zou men met dit geld in de koloniën al niet hebben kunnen doen! Hiertegen moet worden ingegaan door een intense propaganda en door aanmoediging door de besturende autoriteiten. Maar Fr. zal ook zijn zeden hebben te wijzigen; de handelsmensen zijn niet hoog in tel; men is te zeer geneigd den zakenman, die goed geld verdient, als een vijand van 't algemeen te beschouwen. Voor den arbeider is de patroon een tegenstander; in zekere kringen van de volksvertegenwoordiging is ieder, die rijk wordt, een verdachte. Deze neigingen moeten bestreden worden; laat ons, zeide Chailley, noch socialist, noch protectionnist zijn (of hij hiervoor in Frankrijk gehoor zal vinden!). Laat ons, integendeel, voor de groote economische worsteling, die op komst is, trachten de oprechte en vruchtbare samenwerking te vinden van 't kapitaal en de arbeidshand. Dat de staat, die voor 't eerst zware lasten zal komen te staan, 't rechtmatige aandeel in de te scheppen rijkdommen neme, maar hij ontmoedige vooral niet de schepping ervan.

Naar aanleiding van Mevrouw Besant vrijheidsbeperking.

Zooals in 't vorige Nr. kort werd vermeld, heeft de maatregel van de regeering te Madras, om mevrouw Besant onder strenge censuur en controle te stellen, ter fnuiking van haar propaganda voor Home rule voor Indië, van vele zijden protest en zelfs bedreigingen uitgelokt. Tusschen de onvoorwaardelijke verdedigers en de dito veroordeelaars staat de Times of India, die den getroffen maatregel goedkeurt, ja zelfs vindt dat reeds eerder iets had moeten worden gedaan tegen een vijver, dat ingaat tegen hetgeen de Indiërs zelf wenschen, daar deze geen afscheuren van Engeland willen, maar die er aan toevoegt, dat hij niet alleen mag blijven staan. De regeering moet, in plaats van de denkbare van Mrs. Besant, met derden toonen een verstandige politiek te willen van vooruitgang en hervorming, geleid door de Br. Indische regeering. Dan wordt uiteengezet dat dit geenszins geschiedt, zoodat daardoor elementen worden gekweekt van verzet en ontevredenheid, welke weer, hoewel zij de strekking der Mrs. Besant-beweging zijn toegedaan, toch in de woeling meegaan.

De tijd, waarin de Ind. regeering is gekomen, aldus 't laatste gedeelte van 't betoog, om zich aan 't hoofd te stellen van de beste nationale krachten van Indië, om flink en ronduit te beknennen, dat haar politiek gericht is op zelf-bestuur binnen 't Rijksbestuur, dat 't voorstelt spoedig bestliste stappen te doen om hiertoe te geraken, door de algemeene verspreiding van goed onderwijs, 't uitbreiden van de bevoegdheid der lokale besturen, 't instellen van daadwerkelijke provinciale autonomie, en 't zelfstandig-maken van de Indische regeering. Wanneer deze staatkunde oprecht erkend is en eerlijk uitgevoerd wordt, zullen de woorden van hen, die geheele losmaking van de regeering prediken, mede-rendeels voor dooven verkondigd worden en de vaderlandschlievend gezinden in Indië zullen aan de zijde der regeering staan.

Men ziet 't, steeds een hameren op hetzelfde aangezicht, zelfs waar een maatregel van de regeering steun vindt, wordt de waarschuwing eraan verbonden: geef ons zelfbestuur evenals de kroonkoloniën, anders zult gij Indië binnenkort tegenover u vinden.

't Voornaamste geschilpunt.

De N. R. Ct. van 18 Aug. (ochtendblad) bevatte een, naar onze meening, hoogst interessant artikel van haar particulieren correspondent over „De Balkan-conferentie der geallieerden”. Is zijn inzicht juist, dan zou 't van hetgeen deze conferentie vast stelt voor een belangrijk deel kunnen afhangen of er vredeskansen in 't naaste verschieft opdoemen. Wij nemen 't volgende gedeelte in zijn geheel over:

„De voornaamste grond voor de volkeren-worsteling en de aanleidende oorzaak er toe, is de Levant geweest, de naijver van de Britten op de Duitschers, en de beduchtheid dat dezen zich van den weg over land naar Indië zouden verzekeren, en die dan voor zich zouden monopoliseeren, wat de ergste knak voor de wereldpositie van Groot-Brittanje zou zijn. De grootste moeilijkheid bij de onderhandelingen over het sluiten van den vrede, zal dan ook blijken te wezen niet zoozeer de oplossing van de kwestie van Elzas-Lotharingen, of die van de grenzen van Polen, dan wel wie voortaan de wezenlijke meesters zullen zijn in Mesopotamië, waarmede diezelfde vraag ten opzichte van Syrië nauw samenhangt.

Reeds bij een vorige gelegenheid, toen Bagdad door de Britten is ingenomen (zie N. R. Ct. van 8 April l.l.), heb ik verklaard, dat het verlies van Bagdad en daardoor van nagenoeg geheel Mesopotamië en van den Irak een tegenslag was, waarvan de gevolgen waarschijnlijk nog nadeeliger voor de Duitschers dan voor de Turken zouden kunnen worden, wanneer de Britten de uitgangspoort van het Tweestroomengebied naar zee in bezit zouden houden. Een der belangrijkste oogmerken welke Engeland in den tegenwoordigen oorlog zoekt te bereiken, is immers voorzeker, de Duitschers de zoogenaamde vredelievende economische verovering van het Tweestroomengebied te beletten.

Evenzoo zou het verlies van Syrië en Palestina niet alleen een harde slag zijn voor Turkije, maar voor de geheele groep der centralen, en met name voor Duitschland; want bijgeval Syrië in handen der tegenpartij zou komen, zou deze ook vandaar uit den weg over land naar Mesopotamië en naar Indië kunnen beheerschen.

Duitschland zal bijgevolg moeilijk een vrede kunnen aanvaarden, waarbij de Britten de heeren en meesters in Mesopotamië en den Irak zouden blijven, en (of) een of meer der geallieerden een overwegende stelling in Syrië zou worden toegekend; want daardoor zou al wat het tot nu toe in het Ottomansche rijk heeft tot stand gebracht en verkregen in gevaar worden gebracht, ja, grootendeels vernietigd, en het voortzetten van het Duitsche streven en werken in het naburig Oosten, en verder Oostwaarts, onmogelijk worden gemaakt.

Aan de andere zijde zal Engeland goedschiks wel niet willen toestemmen in het herstel en het handhaven van den status quo ante voor zoover het de positie en den invloed van de groote mogenheden van Europa in Aziatisch Turkije betreft. Want de worsteling tusschen Groot-Brittanje, dat de leiding heeft in en geeft aan de groep der geallieerden, en Duitschland, dat die positie inneemt bij de andere partij, wordt in waarheid hoofdzakelijk, om niet te zeggen nagenoeg uitsluitend, gevoerd om den weg naar Indië over het Balkanschiereiland en door Aziatisch Turkije naar de Perzische Golf. Konden Londen en Berlijn zich daaromtrent verstaan, de moeilijkheden, welke het herstel van den vrede nog in den weg staan, zouden voor driekwart zijn overwonnen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De Aug.-afl. opent met eene hulding van wijlen Prof. Kern door Mr. J. H. Abendanon. Het toegevoegde portret is — zooals we vernamen — een reproductie van een fotografie in 1909, genomen in Leiden door den heer J. D. E. Schmeltz. Ook uit dit stuk van Mr. A. blijkt weder de diepe vereering, welke men voor Prof. Kern en als mensch en als geleerde heeft gekoesterd. De schr. besluit: „Hoe meer tijd zal komen tusschen het oogenblik van zijn sterven en de nieuwe geslachten, hoe meer de naam Kern als het ware omgeven zal zijn met een luister van eerbiedige erkentelijkheid voor alles wat hij gedaan heeft in het belang van de wetenschap, van den vooruitgang in voorbijgegangene tijdperken, van den vooruitgang ook der komende tijden. Wij, menschen, die hem hebben kunnen zien en spreken, die weten wat en hoe hij geweest is, hebben hem te brengen een uit het hart wellenden afscheidsgroet, vermengd met gevoelens van groote genegenheid.

Verder bevat deze kwistig geillustreerde afl. een stukje van „Kromo” over het Wurtembergsche Legioen, Duitsche vrijwillige militairen in den dienst der Oost-Indische Compagnie, in 1787 door den hertog van Wurtemberg „geleverd”. — Dr. N. J. Krom geeft een uitvoerige beschrijving der Hindoe-oudheden in de verzameling van Indonesische en Chinese kunst te Leuwarden. — Mr. J. G. Huyser voltooit zijn beschouwing over ornament van Indische koperwerk. — Dr. A. M. Blaauw deelt een en andere mede over op Java voorkomende komkommervruchten. — De heer C. Spat schrijft over houten sloten, die door primitieve volken worden aangewend om hunne woningen af te sluiten. — Eindelijk geeft R. M. Noto Soeroto, bij een Ganesha-beeld uit bovengenoemde Leeuwarden'sche verzameling een gedicht.

Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en Statistiek.

De jongste publicatie dezer vereeniging bestaat uit twee prae-adviezen over de vraag: Welke gedragslijn behoort te worden gevolgd om de ontginning van den mineralen rijkdom van Ned.-Indië te bevorderen. Prae-adviseurs zijn de heeren A. Plate en Dr. Th. van der Waerden.

Welk standpunt beiden hierbij innemen, blijkt uit onder volgende korte aanhalingen uit hun betoog. De heer Pl. zegt: „De mijnbouwpolitiek voor Indië moet passen in het kader van onze algemeene koloniale politiek. Wegens den bijzonderen aard van den mijnbouw, welke in wezen roofofbouw is, kan zulks alleen door de baten van het bedrijf ten bate van het Gouvernement te doen komen.” Dr. v. d. W. schrijft: „Staat onmiddellijk belang van het Nederlandsch kapitaal op den voorgrond, zoo is de particuliere exploitatie, de vrije mijnbouw, aangewezen. Verder ziende politiek echter, die hetzelfde belang beoogt, zal een deel van dien rijkdom opeischen voor het bestuur der kolonie, en dit met te meer aandrang, naarmate de vrees voor verlies van het wingewest grooter wordt en het gevaar daarvoor meer gaat dreigen.”

Hindia Poetra.

Verschenen zijn de 11e en 12e afl. van Hindia Poetra, het orgaan der Indische Vereeniging. De voorzitter dezer vereeniging en de redacteur, R. M. Soewardi Soerijaningrat, deelen daarin mede, dat de uitgave van dit maandblad, waarvan nu juist de eerste jaargang was voltooid, gestaakt wordt.

Overigens geeft deze dubbele afl. de volgende bijdragen: Indië weerbaar (slot), door S. Soerijaningrat. — Pangéran Ario Noto Dirodjo, In memoriam, door S. N. — De gordel van smaragd, door Abdoel Moeis. — Militie en volksvertegenwoordiging, door M. Ng. Dwidjo Sewojo. — Op de puihoopten van oud-Java (slot), door R. M. A. Soerjo Poetro. — Een brief van den heer E. L. K. Schmülling. — De deputatie-Indië Weerbaar als gasten der Indische vereeniging. — Opmerkingen in verband met de redevoeringen van de leden der deputatie Indië Weerbaar, door R. M. A. Soerjo Poetro. — De arrestatie en veroordeeling van Mas Marco, door S. N.

Aan het slot vindt men een inhoudsopgave van den voltooiden jaargang; jammer dat de redacteur niet tevens heeft gegeven een generalen titel en omslag

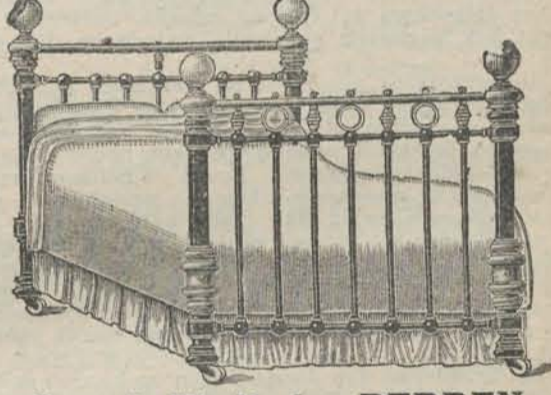
Familiepension „KERCHER”
Villa „MATHILDE”
Oude Schev. weg 112-114.
Tel. Interc. Schev. 1256 - SCHEVENINGEN

Deze plaats is gereserveerd door de Firma A. & B. SCHMEINK, Spuistraat 252-256, Amsterdam.

Luxe Brood- en Banketbakkerij
Willem Renout
Spuistraat 184-186 - Tel. N. 1892 - Torensteeg 7.
AMSTERDAM

P. B. VAN MOORSEL & CO
Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag
Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeren van woningen.

Th. A. A. SIMONIS,
GROENMARKT 34, over de Prinsestraat.
TELEFOON 2535. DEN HAAG.



Specialiteit in BEDDEN.
Grote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.
Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

HYPOTHEEKBANK voor AMERIKA
Directeur: H. S. GRATAMA Jzn. DEN HAAG.
5 0 / 0 PANDBRIEVEN
na 10 jaar opvorderbaar à 100 %.
Verkrijgbaar tegen **98 10 / 2**

WIENER & VAN WITSEN
Rotterdam Hoogstraat 226
Gevestigd 1851.
Fabriek van Uitrustingen voor O.- en W.-Indië
Speciaal naar maat.

voor dezen eersten (tevens laatsten) jaargang; men had dan de losse afleveringen kunnen laten vereenigen tot één compleet deel.

Het Nederlandsche Zeewezen.

In het Nr. van 16 Aug. het begin eener „Korte beschrijving van de exploratie van Noord Nieuw Guinea en van de Duitsch-Nederlandsche grensexpeditie in de jaren 1909 t/m 1911”, door A. F. H. Dalhuisen. — Verder vervolgt luit. E. A. Nix zijn artikelenreeks, getiteld „Moeara Tewe”; schr. behandelt thans de plantenwereld van Borneo. — Eindelijk vangt J. Chr. M. Kruisinga aan met eene beschrijving der reis van het s.s. Kawi van Rotterdam (uitvaart 18 Nov. 1916) naar Indië. Schr. titelt zijne bijdrage: De Kawi's voyage rondt de werelt gemengt met ongemeene geschiedenissen, verziert met een aanzienlijk getal door den schrijver naar het leven genomen afbeeldingen.

Tijdschrift voor Economische Geographie.

De heer Fr. Oudschans Dentz schrijft in het 15 Aug. Nr. een artikel over Suriname als koffievortbrengend land. — Voorts geeft Dr. H. Blink belangrijke mededeelingen over de kruidnageltee, welke vroeger bijna uitsluitend tot de Molukken was beperkt, maar thans in hoofdzaak (n.l. 90 pct. van de wereldproductie) geschiedt op het eiland Zanzibar.

Geïllustreerd Weekblad Indië.

Uit den inhoud van No. 20: De leprozen-kolonie „Bethesda” in Suriname, door Jkvr. H. B. de la Bassecour Caan (met ill.); — Kazernekind (Atjehsche schets), door M. C. Kooij-van Zeggelen. — Een ander over den werkring van den geneesheer in Oost-Indië (vervolg), door C. H. L. Baelde.

De Indische Mercuur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 33: De bepaling van den rijpheidsgraad van het suikerriet, door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — Rapport van een bezoek aan de suikerfabrieken op Hawaii, door W. van Baak Jr. en J. F. Gogelein. — Wat de theeplanters voor de selectie kunnen en moeten doen, door Dr. C. P. Cohen Stuart. — Het Indische boschwezen gedurende 1915, door C. A. te Wechel. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen.

Eigen Haard.

Het No. van 18 Aug. bevat bij diens portret een levensbeschrijving van den heer A. E. J. W. Jura, van wiens overlijden in het vorig Koloniaal Weekblad reeds melding werd gemaakt. Schrijver van het artikel is de heer Fr. Oudschans Dentz.

Zeemansgids voor den Oost-Indischen Archipel.

Bij Mouton en Co. te 's-Gravenhage verscheen de vierde druk van deel III van den Zeemansgids voor den Oost-Indischen Archipel, uitgegeven door de afd. Hydrographie van het Ministerie van Marine. — Dit deel bevat eene beschrijving van de Gasparstaten, Straat Karimata, Westkust Borneo en Toedjoeh-eilanden, Noordkust Java en nabijliggende eilanden, Straat Bali en Zuidkust Java.

De lijkbezorging op Tenimber.

Aan de interessante „Reisindrucken van de Tenimber-eilanden”, welke Pr. H. Geurtjens in de Annalen van het Missiehuis te Tilburg schrijft, ontleenen we omtrent het hierboven genoemde onderwerp, het volgende:

De lijkverzorging geschiedt op Tenimber op geheel eigenaardige wijze. Zoodra iemand door Ratoe (opperwezen) is opgegeten, d.w.z. gestorven is, wordt zijn lijk midden in 't huis gelegd met het hoofd naar de taboe (offerplaats) gekeerd. Boven 't lichaam wordt een lange staak dwars door het dak gestoken en met wit katoen omwikkeld. Aan beide kanten steekt een stuk naar buiten uit als een wimpel, ten teeken dat er een doode in huis is. Onder de knieholten van 't lijk wordt een tjawat doorgedaald, waarmee de beenen worden opgetrokken en in deze houding bestendig, doordat de tjawat boven aan den staak wordt vastgemaakt.

Bij het hoofd van den doode liggen op borden enkele armbanden, die hem even op oogen en mond gelegd worden en later verdeeld onder degenen, die voor de gelegenheid een varken hebben laten slachten. De schimmen dier krulstaarten volgen den doode; van de vleeschelijke omhulsels smullen degenen die hem uitgeleide doen naar 't schimmenrijk. Was de doode een voornaam persoon, dan wordt 's nachts bij 't lijk gezongen onder begeleiding van de doodentrom. De ceremoniemeester, die de plechtigheid leidt, heeft een rotinkje met een pluim op de punt, waarmee hij de slaprigen wakker kwispelt. Het gezang der jongelui wordt bij groote tusschenpoozen afgewisseld door een stemmigen dans, dien enkele jonge meisjes uitvoeren. Op de maat van trom en gong trappen ze op den vloer en laten de voetringen klingelen, terwijl ze met handen en armen wijsche plechtige gebaren wuiven. Het tempo wordt allengs sneller en sneller en houdt dan plotseling stil. De dans is geëindigd. Het gezang der jongelui begint weer langzaam en meewarig te deunen op weemoedige wijs, om straks weer door een dans te worden opgevolgd. En zoo gaat het voort nacht aan nacht, volgens oude adat, totdat het lijk geheel was uitgeteerd; doch daar heeft thans het Bestuur een stokje voor gestoken. 't Rook wel niet lekker, maar 't was toch gezellig, beweren de taberi's.

Een afgedankte kano wordt intusschen tot lijkstom omgewerkt. Het middenstuk, ongeveer ter lengte van een meter, wordt er uitgekapt en van twee schotten voorzien. Twee stevige bamboestokken, die als draagbaar dienst doen, worden langs den bak vastgebonden. De doode wordt er in gelegd met het hoofd tegen het voorste schot; de knieholten rusten op het achterste, zoodat de beenen vanaf de knieën er buiten hangen.

Wanneer de doode aldus gekist is, wordt hij door vier jongelui buiten den kampong gedragen. Daar wordt hij nogmaals op plechtige wijze door de nabestaande vrouwen beweend, die er om de beurt in optocht heengeleid worden.

Eerst komt de weduwe of naaste bloedverwante. Boven 't hoofd houdt zij het uiteinde uitgespreid van een lang stuk katoen, waarvan zij de twee voorste tippen vasthoudt, en waaraan evenals aan de achterste zilveren oorhangers bengelen. Door eenige jongelui, die als 't ware als sleepdragers fungeren en achter haar aanstappen, wordt het doek op manshoogte uitgespreid omhoog gehouden. Bij 't lijk aangekomen, stort de vrouw er zich met groot misbaar overheen onder meewarig treurgezang. Van de oorbellen, die aan het doek hingen, worden er twee bij den doode in de kist geworpen; de twee andere komen aan de schatkist van den kampong. Het doek is de buit der lijkbezorgers. De zusters, dochters en andere vrouwelijke nabestaanden volgen op dezelfde wijze, doch de laatste draagt een stuk katoen, dat geheel aan flarden gescheurd is. Dit toch is voor den doode bestemd, en zonder dien maatregel zouden de schraapzuchtige lijkbezorgers ook dat nog mee in de wacht sleepen. Eerbied voor den doode is hier onbekend. Velen gooien nog een siri-blaadje in de kist als laatsten afscheidsgroet aan den verscheiden vriend.

Dan moet de doodsoorzaak worden vastgesteld. Een dokter komt hierbij echter niet te pas. Blijkt de doodsoorzaak niet voor een ieder duidelijk, dan staat het buiten kijf, dat de geesten zich op den overledene gewroken hebben en moet bijgevolg nagegaan worden wat hij op zijn geweten heeft. De vier dragers nemen met de bamboestokken de kist op de schouders.

De priester gooit uit een klapperdop wat ongekookte rijst in, tegen en onder de kist, slaat met zijn hakmes den klapperdop stuk en smijt dien weg.

Daarna doet hij 't zelfde uit de hand met wat aarde. Daarop begint hij de ondervraging. Hij noemt eene overtreding der adat op en voegt er aan toe: indien gij daaraan plichtig zijt, dan ti! = ga; en meteen slaat hij met zijn hakmes tegen de kist. Alle omstanders wachten met spanning. Staat de doode schuldig aan 't genoemde vergrijp dan zal de kist bewegen en de dragers dwingen een stap voorwaarts te treden. Is hij echter onschuldig, dan blijft hij onbeweeglijk.

Heeft hij zich schuldig verklaard aan ongedelgde schulden of eenige andere onrechtvaardigheid, dan worden door de familie schatten bijgesleept, om zijn zaken te vereffenen, doch na afloop der plechtigheid nemen de geldschietters hun schatten weer mee.

Op de nabestaanden berust overigens den plicht de kwade nalatenschap van den doode te aanvaarden en door offertjes of anderszins te vereffenen wat hij nog op zijn kerfstok heeft. Schieten zij aan dezen plicht te kort, dan zal de schim er hen op minder aangename wijze aan weten te herinneren.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9-6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvende en industriëlen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.



Door adverteeren in dit blad moet de aandacht op Uwe Firma of Uwe branche gevestigd worden en blijven. Zij, die veronderstellen dat Reclame iets is, waarop dadelijk bezuinigd kan worden, bewijzen, dat zij de reclame niet van den goeden kant bezien.



Zakdoeken.

Kousen.

M. & J. TOEMAN

Specialiteit in Kantens, Festons, Lingerieën.
Spuisstraat 67 - Tel. 2009.

Den Haag.

Handschoenen

Kragen.

HET UNIFORMHUIS

Civiel- en Uniformkleeding
Tropen-Uitrustingen

N.-Z. VOORBURG WAL 130

AMSTERDAM

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELLEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELLEN.

Haagsche Levens- en Spaarverzekering Mij

Barentszstraat 2a

's-Gravenhage

VERLEENT CREDIETEN

..... tot elk bedrag

Billijke voorwaarden

Directe afdoening.

C. HOYNG,

Spuisstraat 20-22 Den Haag.

AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een
uitstekende handleiding om zich op
huishoudelijk gebied in te richten.TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

Grand Hotel Café-Restaurant „VICTORIA”.

Spuisstraat 16

DEN HAAG

Telefoon 3768.

Gunstig gelegen in het midden der stad.
Lift — Electric Licht — Centrale Verwarming.
80 Kamers en Salons.PLATS DU JOUR 50 CT — DINERS VAN f 1.50 EN HOOGER.
Meest bezochte Café en Restaurant van Den Haag.

J. DEN HARTOG.

gedurende 15 jaar Gérant van Rest. RICHE

W. M. WEIJNE

DANS-INSTITUUT.

Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348
'S-GRAVENHAGE.

Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

T. B. VAN DER POL
Daendelsstraat 1c 's-Gravenhage

Telefoon 5785 H.

Vertrouwd adres van prima Rijkkleeding voor
Dames en Heeren
en Avondkleeding.

Stoomwasscherij en Machin. Strijkinrichting „DE RIJN”

Maresingel 71a - LEIDEN - Telefoon No. 31.

De wasschen worden in Den Haag en Omstreken per paard en wagen wekelijks afgehaald en bezorgd.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10—12 en van 2—4 uur (uitgezonderd Zaterdagmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.

Teeken- en Schilderlessen.

Lessen in moderne talen.

Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.

Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.

Handwerklessen.

Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor

hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **leplaan 11**.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de

opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene ver-

andering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling;

voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.

Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.

S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.

W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75,

Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification

and Relativ Index by Melvil Dewey.

IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere infor-

mationes Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam —

Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der

Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag

zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**

door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent

voor frankieerkosten.

b. **Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**

door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent

voor frankieerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma

MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. **Onze West: De Kolonie Suriname**, door REMAN IRUS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);

II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao.

Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankieerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankieerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.

De Nederlandsche Spaarkas

AMSTERDAM, Rokin 95, Bijkantoor te BANDOENG.
Bijkantoor te 'S-GRAVENHAGE, Stephensonstraat 49.

Kapitaalvorming, Uitzelfondsen, Studiebeurzen, Stortingen
van f 2.50—f 50.— per maand.

Vraagt gratis prospectus aan: het Hoofdkantoor, de Bij-
kantoren of aan: den Oud-Dir. Bijkantoor Bandoeng, H.
VOLTEN, tijd. adres 's-Gravenhage, Kon. Emmakade 128;
den Inspecteur, W. WEIJNE, Dibbetsstraat 83, Den Haag.

Vleugels, Piano's Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van 15.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „18.- „ „ „180.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting
voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

American Hotel - Amsterdam

Hotel en Café-Restaurant le Rang.

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electriche Verlichting - Centrale Verwarming
Electriche Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.
Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

TELEFOON H 7057

C. P. A. NICOLAÏ

Specialiteit in HEEREN-MODEARTIKELEN

Ruime keuze. - Nieuwste Modellen.

Dunklerstraat 33 hoek
Valeriusstraat.

BEDWATEREN

Zij, die aan bovengenoemde kwaal
lijdende zijn, kunnen **algeheele**
genezing bekomen, door het ge-
bruik van het middel van den Med.
Docts. Arts H. L. F. RUDING.

Voor verdere inlichtingen zich
per brief te wenden **Z.-O. Buiten-**
singel 58, Den Haag.

BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL
E. VAN ANDEL, Weimarstraat 16a b.d. Suezkade
Telefoon 3213 DEN HAAG

Levering van abonnementen op alle
Binnen- en Buitenlandsche Dag- en Weekbladen, Tijdschriften
en Modeplaten.

ADVERTENTIE-BUREAU.
Grootte keuze Geïllustreerde Briefkaarten.

LBESBIBLIOTHEEK in 4 talen.
(De nieuwste uitgekomen werken worden direct opgenomen).

„BINTANG”
HET Rijwiel voor Oost en West.
Rijwielmagazijn „Bintang”,
Newtonplein 152 's-Gravenhage
Telefoon H 2357.

AUG. SAVELKOUL.
INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.
Heerenkleeding naar Maat.
Batavia - Semarang - Soerabaya - Bandoeng
Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.
Vraagt den Geïllustreerden Catalogus der Dames- of Heerenafdeeling.



Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie



Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof-Groenmarkt.

AMSTERDAM, Kalverstraat-Rokin.

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

AMSTERDAMSCH BANK - Amsterdam

Kapitaal f 29.122.400.—
 Reservefonds - 18.900.000.—
 Bijzondere Reserve - 2.000.000.—

ALLE BANKZAKEN**Parkhotel**

van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes.

EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
 Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden,
 Rustige ligging.

Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

C. P. MEIJS Lzn.,

Prins Willemstraat 2-4, SCHEVENINGEN, Tel. Sch. 652

FABRIKANT VAN

Hotel-Restaurant-Fornuizen

Nieuwste systeem. Attesten ter inzage.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand,
 desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
 Regentesselaan 123, bij Reg.pl. 's GRAVENHAGE. Tel. H. 1403

STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

Pedicure BIJLMER, Amsterdam

SINGEL 159

Telefoon No. 356 - Centrum.

Antiseptische behandeling.

Spreekuren van 2 tot 4 1/2 uur en verder afgesproken uren.

**Brood-, Beschuit- en Banketbakkerswinkel van J. J. MOOLENAAR.**

Tasmanstraat 134 's-Gravenhage.

Alle Artikelen verkrijgbaar der
 KONINKLIJKE BROOD- EN BESCHUITFABRIEK
 -LENSVELT NICOLA.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Voor het HERFST- en WINTER-SEIZOEN:

**JAPONSTOFFEN
MANTELSTOFFEN**

Covert-Coats

Slobkousen

**DIEREN-
TUIN
Den Haag**

Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore Benoordenhout 2 en bij den Portier aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegezonden.

De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbevisen worden dadelijk verstrekt.

Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorlopend toezicht, Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen.

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraichissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
 FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

J. FONDERIE Jr. Kort Achterom No. 17, (achter de Veenestr.) 's Gravenhage, Tel. 6102. - Gevestigd sedert Ao 1839.

Specialiteit in: STAALWAREN.
 Grote sortering in TAFEL- en DESSERTMESSEN
 ZAKMESSEN, SCHEERMESSEN,
 SCHEERAPPARATEN SCHAREN.

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAT 42
 ELANDSTRAT 17.

Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

Bijkantoor 's-Gravenhage Emmastr. 116

van de **Nederlandsche Coöperatieve Spaar- en Credietbank van Ambtenaren en Beambten** te Amsterdam. Credieten met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid.

Spaargelden: Rentevergoeding 3.6 %.

De Directeur: ZEILMAKER.

De FIRMA GIJP & Co.

vervaardigt hare

prima Limonade-Siropen uitsluitend met suiker en vruchten-aroma, zonder toevoeging van aardappelsiroop, glucose of andere artikelen.

VRAAGT UWEN WINKELIER. DIRECT BIJ DE FABRIKANTEN

Spijkemakersstraat 190 A-B, Telef. H. 2962.

Eenige fabrikanten van de echte „MOSKOWA”

NEDERLANDSCH-INDISCHE ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ

OPGERICHT IN 1857.

Agentschap: 's-Gravenhage, Prins Hendrikplein 14

BELAST ZICH MET ALLE MOGELIJKE
 BANKZAKEN.

SAFE-DEPOSIT.**HOLLAND TYPING OFFICE**

Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625

Type- en Vermenigvuldigbureau

Speciaal adres voor Cyclostyle- en Schrijfmachinepapier.

E. VAN OS. Directrice.

Kantooropleidingcursus

f 12.-, f 14.-, f 16.- per maand
 en verder clubjes voor elken leeftijd.

Anneveldt-Pitmanschool

Amsterdam, Singel 386 - Haarlem, Ged. O. Gracht 14
 Nijmegen, Nijksteestraat 19

Anneveldt.

Typen - Stenografie - Talen - Boekhouden

**VERZEKERINGMAATSCHAPPIJ****„BOERHAAVE”**

Gevestigd te 's-Gravenhage, SPUI 2a.

Opgericht 1907.

Verzekert U als Particulier voor vrij Dokter, Apothe-ker, Ziekenhuis, Opera-tiekosten enz. Premie vanaf f 6.- per jaar, kind. f 3.-
 Prospectussen en inlichtingen gratis.

Actieve Vertegenwoordigers(sters) gevraagd.

Inrichting voor Zenuwzieken en Hulpbehoevenden

KONINGINNEWEG 1 - AMSTERDAM
 Telefoon ZUID 828.

OPNAME VOOR TIJDELIJK EN DOORLOOPEND

Zuster C. G. SOER,

Gedipl. Verpleegster Ned. Ver. v. Psych. en Neurologie.